

یه که م‌دا له خوا به ئیعتیباری ئه‌وه‌ی نورالانوارو ئه‌سلی وجوده وینه‌یه‌کی هه‌ستی و بون ناسانه ئه‌داته ده‌سو له‌م به‌شه‌دا به ئیعتیباری ئه‌وه که ئه‌م نوره ئه‌سلی ناسین و مه‌عریفه‌ت، له‌مروف‌دا به‌ته‌واوی دینه‌ی دی، وه له‌ نیوچینی پیغه‌مبه‌ران وخواناسان و ئه‌ولیا‌دا که به‌ پیتی فه‌رموده‌ی «خوا مرو‌فی له‌سه‌روینه‌ی ره‌حمان خولقاندوه» چینی له‌ به‌رچاو گیر‌دراون، به‌ وینه‌ی تایه‌ت خوده‌رده‌خه‌ن وینه‌یه‌کی شناخت ناسانه له‌وه ده‌نۆینی و رای‌ده‌گه‌ینی -

به‌شی سیوه‌م

دوای ئه‌وه‌ی ئیمام غه‌زالی له‌ دوه‌شی رابورد‌ودا، دایه‌سه‌لماندن که ئه‌وه‌ی که شیاوی ناوی نوره‌و بو نور بون ئه‌بی نوری خودایه‌و هه‌روا ئه‌م نوره‌یه که به‌گشت پله‌گه‌لیه‌وه له‌ ئینساندا خوی نیشان ئه‌دا، غه‌زالی له‌م به‌شی سیوه‌مه‌دا ئه‌کوشی تا په‌رده‌گه‌لی که مانعی تابشی ئه‌م نوره‌ن و بونه‌ته په‌رده له‌نیوان ئینسان و مه‌عریفه‌تی خوا شه‌رح ئه‌دا، قسه‌ی ئیمام غه‌زالی له‌م به‌شه به‌ده‌وری ئه‌م فه‌رموده که پیغه‌مبه‌ر فه‌رمویه‌تی بو «خوا هفتا په‌رده له‌ نورو زولمه‌ت هه‌یه که ئه‌گه‌ر په‌رده که لادری شکوی جه‌لال و جه‌مالی خوا دیده‌ی هه‌ر بینه‌ریک ده‌سو تینی» داده‌گه‌ری، غه‌زالی مه‌حجوبه‌کان «داپوشراوه‌کان» به‌سی ده‌سته‌دابه‌ش ده‌کا: ۱- داپوشراوان به‌زولمه‌تی مه‌حز، ۲- داپوشراوان به‌ نوری مه‌قرون به‌ زولمه‌تی مه‌حز ۳- داپوشراوان به‌ نوری مه‌حز.

وا دینه‌ به‌ر چاو که مه‌به‌ست له‌ حیجابی زولمانی ئه‌وه‌ی مادی، یابه‌ ریگایه‌ک پیوه‌ند له‌گه‌ل ماده‌ په‌یا ئه‌کاو له‌ حیجابی نورانی ئه‌قلانی بی. له‌م بیرو رایه‌وه‌یه که مولحیدان و ده‌ه‌ری‌یه‌کان که حه‌واس به‌ سه‌ریاندا زال بوه‌و ئینکاری دین و قیامه‌ت ده‌که‌ن و وجودی عاله‌م له‌ سه‌ر بنه‌ره‌تی مادی خالیس و اتاو ته‌فسیر ده‌که‌ن، له‌ چینی داپوشراوان به‌ حیجابی زولمانین، وه هه‌روایش داپوشراوان به‌ نفوسی ناپاکی لیل و شه‌هه‌وات و له‌ زاتی مادی که هه‌وایان کردۆته خودای خوایان و له‌ زه‌تی ئازالی و گه‌یشتن به‌ ئاره‌زیان کردۆته ئامانج بو خوایان له‌ژیاندا، وه ئه‌گه‌ر پله‌یه‌ک له‌و خویرییه‌تی به‌ بینه‌ سه‌ری، ده‌سه‌لات و زال بون و بال

به سهراکیشان، وه یا ناودار بون و پله به و پهری ناره زوی خوین ده زانن و هه مو له مچینه دا ده وه ستن. ئەم که ره ستانه که بژاردمان هه مو په رده ی زولمانین، داپوشراوان به نوری تیکه ل به تاریکی ئەوانه ن که له سه ر بیرو باوه ری دینی خوین، هویه کی حیسی یا خه یالی، که له نیوان ئەوانه و دیتنی به راستی حه قیقه ت، جیاوازی داناوه، زال بوه.

بوت په رستان که بیریان له سیفه تی خوا کردۆته وه، ئەوه یان ناوه به سه ر بونه وه رانی مه حسوس داو ته جه سومیان پی داوه، تا قمی تر له وانه خوایان له واتای بهر ته سک و به ند، ده رهیناوه جه مالی مو تله ق له بیچمیگ له بیچمه کاندایا په رستش ده که ن، هه ندی تر له وانه ناگر په رستن که واتای وزه، هیزو قودرت و به ریز بون له ناگر دا ئەگر نه به رچاو که ئەوانه هه مو یان له سیفه ت و نوری خوا دائه نین. ئەمانه له م سیفه تانه، بونه وه رانی مادی و ئەنبوژهنی، نه خشه ئەکیش و ئەنیوین هه ندی تر له م تا قمه ئەستیره ی گه لاویژ یا شه عراوموشته ری و روژ ده په رستن. ئەوانه ی نوری مو تله ق ده په رستن ته نه ویه ی ئیرانین. هه مو ئەمانه که بژاردمن (محبوبان): داپوشراوانی به تاریکی ئامیته به نون. تاریکبون له م بابه ته وه یه که ئولو هییه ت له قالبی مادیدا ئەنیوین و ته سویری ئەکه ن و نوریش له م بابه ته وه یه که سیفاتی خوا له مه عبودی مادیدا ئەنیوین و ئەینه خشینن موجه سیمه و که رامیه که تاریکی خه یال به سه ر بیریاندا زال بوه و قایل به خوا ی موجه سه من و ئەویان له بان عه رش داناوه، له م کۆره ن. هه روا ئەوانه ی له بهر به رزی، جیهه ت بو خوا دائه نین له روانگای عام و خاسه وه، هه مو له م تا قمه ن. ده سته ی سیوه م مه حبوبان به نوری خوان، ئەمانه تا قمیکن که زیهنیان به به لگه ی ئەقلی فاسید تیکلاوه، ئەمانه سیفاتیه ن هه ر ئەوانه ن که بو خوا په سنی قسه کردن و ژنه وایی و بینایی و ساوانی، بو خوا داناوه و ئەوه یان له گه ل سیفه تی هاو وینه له ئیساندا به راورد کردوه ئەلین: خوا به دهنگ قسه ده کاو هه ر وه ک ئیمه ده کا. مه حبوبان به نوری مه جز فه لاسیفه ن، ئەمانه له وه ی که په سنی ئاخه وتن، ژنه وایی، بینایی و ئیراده و لینه وین، که وه ک مرو ف بو خوا ی دابنن، دوری ده که ن و خوا له و سیفه تانه له بیچمی ئیساندا به دور ئەزانن، به سه رنج دان به ئاسه واری خوا، خوا

ده ناسن. ئه یژن: خوا بزوینه ری ئاسمانه کانه هه ندی له وانه وایان زانیوه که په سنی خوا به ناوی بزوینه ری ئاسمانه کان له بهر زور بون و جور به جور بونی گوکانی ئاسمانی ئه بیته هوی ته که سور له زاتی خوادا. له م بابه ته وه بزوتنه وهی فه له که کانیاں داوه ته پال ئه قل (په ری) که هه ری هه که له فه له کی تایه ت به خوادایه. که هه مو فه له که کان به هوی فه له کی ئه قصی حه ره که ت ئه که ن و ئه م فه له که ش راسته و خو خوا حه ره که تی پی ئه دا هه ندی له وانه له م بیره ش زیاتر جوته ته سه ری و وایان زانیوه که حه ره که تی ئه فلاک به شیوه ی راسته و خو، شیوا نیه که له کرده وهی خوا بی به لکو ئه مه له کرده وهی ئه قل یا په ری یه که له ژیر تاعه ت و عباده تی خوا خو خه ری که ده که ن. جا به بی ری ئه وان خوا به م ئه عتباره که گشت بون له ری کای ده ستوره وه، نه ک به موباشه ره ت، ده خاته گه ر (موتاع) ی نیوه.

ئه مانه به حیسیبی غه زالی داپوشراون «مه حجوبن» که به و جو ره ی بزار دمان، بوت په رستان، ده هری، مادی و له دین وه رگه راوانی تریش ده گری ئه وه. هه روا موجه سیمه موشه بیه وه و سیفاته له موته که لیمان و فه لاسیفه و ئه ره ستوی یا ئه ره ستوو فلوتینیش ده گری ته وه. بی ری که غه زالی له نیو ئه و بیرو رایانه په سه ندی ئه کا، هه ر ئه و بیر هیه که به بی ناو لینانی ئه و پیوه ند به «واصلان» په یدا ئه کا. ئه م بیرو رایه به مجوره یه که «موتاع» له راستیدا «ده ستوری خوا یه» که ئه گه ر خوا بیه وهی شتیک بیته دی پیی ده لی بیه ئه ویش دیته بون (... کن فیکون) به م قه ری نانه «موتاع» نه به واتای دیتنی په ری یه ک له په ری یه کانه و نه ک به و جو ره ش که فه لاسیفه نه و ئه فلا تونیه کان، ده لی ئن ئه قلی یه که مه، نه خودی حوایشه و نه شتی تر له دنیا دا، به لکو واسیته یه که له نیوان خوا و جیهاندا و ئیراده ی حوایش له ری گای ئه وه وه دیته دی. «نیسه تی موتاع به وجود - ی خوا نیسه تی روزه به نوری مه حز» به لام فه رموده ی غه زالی له م بابه ته وه له «موتاع مه و سوف به سیفه تیکه، له ته ک وه حدانیه تی حه قیقیدا، ته نافی هه یه» ئه روانیته ئه مه که ئه مری خوا مه بده ئی که سه ره ت و ته عه دودی وجودی یه، که چی وه حدانیه تی مه حز ته عه دود ور ناگری، چونکا له سیفاتی خودان. لیره دا بیرو رای غه زالی له ته وسیفی موتاع یا فلوتین له ته وسیفی ئه قلی یه که مدا

له گهل ئیختلافی جه وههری له نیوان بیرو رای ئەم دو بیره وه ره دا، تیک هه لده نگون.
ئەمری ئیلاهی له روانگای غه زالی یه وه قه دیمه به قه دیم بونی خوا چونکا له که لامی
خوای قه دیمه. به لام ئەقلی یه کهم له روانگای فلوتین مه وجودیکه، له واحدی یه کهم
فهیه زانی کردوه و ابه سته به و نیه. بیرو رای غه زالی له بابی مواتع دریزه ی بیرو رای
ئەشعهری یه کانه له که لامی خواداو له قورئاندا، له و بابه ته وه که زاتهن که لامی خوایه.
بیجگه له وهی که غه زالی له چوارچیوهی بیرو رای به سیتی ئەشعهری یه کان، هه ننگاوی
به ره و پیش تر ده چی، به ورد بونه وهیی زیاتر، ئەوه به وینه ی بیرو رای تازهر له بیرو رای
فه لاسیفه ی ئیسلامی یا «له دو ریازی ئیسلامی ئەشاعیره و موعته زیله» له بابته «بیژه ی
Logos» هیناویه تی. بو دا سه لماندی ئەوه چهن ئایه تی له قورئان به به لگه هیناوه ته وه.
غه زالی له هیچ یه که له و بیرو رایانه رازی نابی که ده لین: پهروه ردگار له مه عنای سیفه تی
له شی مواتع پاکه، یا پهروه ردگار بزوینه ری فه له کی دوایین «فه له کی ئەقصاو
ده سه لاتدار به سه ره فه له که کانی دیکه یه» یا ئەوهی که خوا بزوینه ری به راستی بونه، نه ک
به وینه ی موباشه رته به لکو به واسیته ی ئەقلی بزوینه ری ئەفلاکه. ئەو قسه ی «واصلان»
که ده لین: مواتع شتیکه غه یری زاتی خواو موته سیف به سیفاتیکه، که له گهل وه حدانیه تی
مه جزو که مالی خوا مونا فاتی هه یه، قه بولیه تی مواتع فه له که کان دینیته بزوتن و ته گیری
هه بون و بون ده کا. «واصلان» له ریگای ئەوه وه به که سه ی که ئاسمانه کانی خستوته
بزوتنه وه، وه به زاتیک که فه رمانی به بزوتنه وه داوه په ی بردوه و ناسیاو بوه و له م دوه شه وه
به وهی ئاسمانه کانی خولقاندوه، ریگا ده به ن یانی ئەوانه له ریگای ناسینی فه رمانی خواوه
به خواناسین ده گهن. غه زالی به م بیرو رایه له ریگای ته نزیه یی خواو ته و سیفی وه حدانیه تی
مه جزی ئەو، بی ئەزه مونی ته عه دود «ئەمری خوا» به وینه ی «که لامی ئیلاهی» له سه ر
بیرو رای ئەشعهری ته وزیح ده دا.

وه کار گهل بیجگه له حه ره که تی ئەفلاک و ته گیری بون ئەداته پال ئەو. غه زالی له م
ته نزیه ده ئەگاته پله یه ک که خوای به جه وهه ری موجه رد زانیوه و خوا له هه ر جوره

نسبه تیک له نیوان ئه وو خیلقه ته که ی دا به بهری ده زانی. به واتایخ تر خوا له سیفه تی
ئیلاهی دائه رنی. ئه م قسه به زمانی غه زالی دا هاتوه به لام باوه ر ناکه م ئه وی رازی کردبی
«نیکلسون» NIKELSON به دوری ئه زانی که موتاع له بیرو رای غه زالی دا هه ر ئه و
قوتبه صوفیه بی، که له فسه کانی ئیسماعیلیان ی باتنی مه زه بدها هاتبی. چونکا غه زالی
گشت مه زه به کانی ئه وانیه به مه ردود ئه زانی، ئه و له وتاریکدا به ناوی «بیرو رای
سایه تی له ئیسلامدا» به مجوره قسه له غه زالی ده کا: «من زیاتر لام وایه که بلیم: بیرو رای
غه زالی له بابته موتاع هه وه له ته ک بیرو رای صوفیه ی موته ئه خیر ته وافوتی هه یه. موتاع
به بیرو رای ئه وان به صوره تیکی ره مزی ئه وتری که به «حه قیقه تی محمه دی» یا «روحی
محمه دی» ناو ئه بری. ئه ویش ئینسانیکی ئاسمانی یه که خوا له سه ر وینه ی خوی خه لقی
کر دوه. ئه م بونه وه ره له بیرو رای ئه واندا هیزیکه که نه زم و نیزامی جیهان و راگرتن و
پاراستنی ئه وه به وه و به و راگیر دراوه».

له وه ده چی ئه وه ی ئه م هزره ی خستوته میشکی «نیکلسون» بیژه ی وجودی موتاع و
وینه جیا جیا کانی ئه وه بن که له چه ند ئایه تی قورئاندا یه. بو وینه ئایه تی ۱۹ ته کویره که
فه رمویه تی (مطاع ثم امین) و من یطع الرسول فقد اطاع الله - نیسا / ۸۰ و (یا ایها الذین
آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول - نیسا / ۹۵). من لام وایه تی گه یشتنی صوفیانه ی ئه م
دوایانه که له نه وئه فلا تونی شوینیان وه رگرتوه، ته فسیر گه لی و له و ئایه تانه کرا بی.
به لام شویندانانی ئه وه له سه ر بیرو رای غه زالی دوره، گومانی زو رتر له سه ر ئه مه یه که
غه زالی له ئیتاعه ت کردن له پیغه مبه ر بیجگه له واتای دینی شتی دیکه ی به بیردا نه هاتبی.
مه به ست له بیژه ی موتاع به بیرو رای غه زالی «ئه مری خوا» یه که ده بیته هو ی به کار
که وتنی ئیراده ی خوا و خودوس له خیلقه تدا.

بیرو را له بابته موتاع و دژواز بونی په سنی خوا:

غه زالی له کزی سپه م له کتیبی میشکات الانوار مه سه له ی په سنی خوا ی به ناوی
میحوه رو بلیسک بو بیرو زا به کار بر دوه. وته و قسه ی زوری له فیرقه ئیسلامی و ریبازه

نائیسلامی به کان که به مه حجوب «داپوشراو» ناویان نه‌با، نه‌داته‌دواوه. تا قمی له وانهی به موشه‌به‌هه‌داناوه که تاراده‌یه‌ک چونه‌ته‌پیش که کارکه‌یان بوته‌ته‌جه‌سومی ناشکرا. تا قمی تر وه‌ک موخته‌زیله‌و‌فه‌لاسیفه‌ی ئیسلام رویان کردوته‌ته‌نزیهی موته‌له‌ق.

غه‌زالی نه‌شعهری مه‌زه‌به‌به، به‌و‌جوره‌ی نه‌زانین نه‌شعهری به‌کان په‌سه‌ندی که خوی به‌وانه‌وه‌سف کردوه‌بو‌خوی دانه‌سلمینن. به‌لام ده‌لین: نه‌و‌په‌سه‌ندگه‌لانه‌موغایر له‌ته‌ک زاتی خودان و‌قه‌دیم به‌قیده‌می زاتی خودان، له‌گه‌ل وه‌حده‌تدا‌پیکه‌وه‌جیا‌وازی‌یان‌ه‌ه‌یه. له‌م‌قسه‌نه‌تیژه‌وه‌ر‌ده‌گرین که په‌سه‌نده‌کانی خوا‌نه‌عینی خودان و‌نه‌غه‌یری نه‌ویشن. خوا‌زانا‌به‌زانین و‌قادر به‌قودره‌ت و‌موته‌که‌لیم به‌که‌لامه، به‌لام‌عیلم و‌قودره‌ت و‌که‌لامی خوا‌غه‌یری زاتی نه‌ون. نه‌م‌سیفه‌تانه‌له‌گه‌ل زاتی خوا‌دا‌له‌حه‌دی زاتیاندا‌ئینقتاعی ته‌واویان بو‌تی، به‌لکو‌به‌وه‌جهی پیوه‌ندیان له‌گه‌ل زاتی خوا‌بو‌ه‌ه‌یه. بو‌وینه‌مه‌به‌ستی که لیژده‌ا‌ئیدینه‌به‌رحه‌نجه‌ری ورد‌بونه‌وه‌په‌سنی «که‌لام»ه‌که‌له‌نیوان موخته‌زیله‌و‌نه‌هلی سوننه‌تدا‌هه‌روا‌له‌نیوان نه‌شعهری به‌کان و‌موخته‌زیله‌دا‌بوته‌هه‌راو‌جیا‌وازی‌و‌نیوان ناخوشی، چونکا‌قسه‌کردن له‌سه‌ر په‌سنی «ته‌که‌لوم» نه‌وانی به‌قسه‌کردن ل «نه‌مری ئیلاهی» که ئیمه‌موتاع‌مان‌له‌روانگای غه‌زالی په‌وه‌ته‌فسیر کردوه، راکیش کردوه. نه‌شعهری به‌کان بروایان به‌قیده‌می که‌لامی خوی‌ه‌وه‌هه‌روا «نه‌مری ئیلاهی» لاکه‌ونه. نه‌وانه‌له‌سه‌ر قسه‌ی خویان نه‌م‌نایه‌تانه‌ده‌که‌نه‌به‌لگه‌«بو‌نیشاکانی خوا‌نه‌مه‌یه‌که‌ئاسمان‌و‌زه‌وی راگیر ده‌بن (و‌من آیاته‌ان‌تقوم‌الاسماء‌والارض‌بامره:

«وه‌ده‌ستور‌دان‌هه‌ر‌تاییه‌ت‌به‌خوی‌ه‌،‌چ‌به‌ر‌له‌مه‌و‌چ‌دوای‌نه‌مه‌ش»^۱. نه‌م‌نایه‌تانه‌به‌ناشکرا‌راده‌گه‌ینن، که ده‌ستوری خوا «موتاع» و‌قه‌دیم به‌قیده‌می خوی‌ه‌و‌له‌سه‌ر خیلقه‌ت‌پیشکه‌وتوه‌و‌ئاسمان‌و‌زه‌وی به‌هوی نه‌و‌راگیر‌بون. نه‌مری خوا‌به‌وته‌ی نه‌وان‌نه

۱ - ناگا‌دار‌بن‌خه‌لق‌و‌نه‌مر «نایه‌ریش‌و‌ته‌گیر» تاییه‌ت‌به‌خوی‌ه‌ الا‌له‌الخلق‌والامر.

۲ - لله‌الامر‌من‌قبل‌و‌من‌بعد

خودایه و نه له خودایش جیایه. ئەم بیرو رایانه هه مو هی ئەشعەریانە که غەزالی وه ک لیکۆلەرێکی ئەمین له پەراوهی (میشکات الانوار) و له پەراوه کانی دیکه ی خویدا له وه لانادا. تەنیا ئەوه نەبی که ئەبی بلین: غەزالی له بەشی ئاخری میشکات الانواردا شتیک وینە جەوهەر، که پۆیه کی له تەسەوف پۆیه وه له تەک موشکلی که لامدا بی پۆیه نە، پۆیهی ئەنێ و لپی زیاد ئەکا. قسە زیادە کەش ئەمەیه که «واصلان» وه ک داپوشراوان خوا دەرک ناکەن. چونکا ئەوانه خوا به پاک و بیخه وش له وهی که داپوشراوان په سنیان کردوه، ده هیننه بیرو هزری خویانه وه.

حەق ئەو دەمە ی که بەزات به سەریاندا نور دەهاوێژی و مۆتەجەلی دەبی، گەرەبی و عەزەمەتی ئەو بینایی و بینشی بینەران دەسوتینی، ئەم مەنزله تی صوفیانە، به وهی که «کوری عەرەبی» به مەنزله تی تەنزیهی تەوحیدی ناو بردوه، شەبا هەتی هەیه. لەم مەنزله تەدا له تەوسیفی حەق به پەسنی له پەسنه کانی ئەو، تەنانەت له پەسنی وه حەدەتیش دوری ئەکری. چونکا پەسن به وه حەدەت تەقەبودی حەقە. دیاره تەقەبودیش له تەک تەنزیهی مۆتەقدا مۆنافاتی هەیه.

بەر و الهت به شه کانی دوا یی کتیی میشکات الانوار له تی گەشتن له بیرو رای ئیمام غەزالی له بابەت مۆتاعه وه خەلکی خستۆتە حەیران و تەنانەت بوته هوی شک و دودلی له بروا و ئەقیدە ی ئەودا. بو وینە ئەتوانین وتە ی: «کوری توفەیل» له پەراوه ی زیندوی کوری بیدار به شایه د بهینینه وه «یه کی» له مۆتە ئەخیران له که لام ی غەزالی له ئاخری پەراوه ی میشکات الانوار گومانی کردوه و ئەوه ی به ئەمری گەرە زانیوه که غەزالی خستۆتە هەلدیر که هیوای رزگار بون له وه ی بۆیه. ئەو قسەش ئەمەیه که ئەو دوا ی ناو بردنی تا قەمە داپوشراوه کان به نوری ئیلاهی و اصلان دەلی: «ئەوانه له سەر ئەوه ن که ئەو بونە وه ره مەزنه مۆتەسیف به سیفاتیکه که له گەل وه حدانیه تی مەحز موغایره» ئەو ویستویه تی له م رسته ئاوا نه تیجه بگری که غەزالی ئەقیدە ی وایه که ئەوه ل «حەق» له زاتی خویدا، مۆتە که سیره «مۆنەزه هه، خوا له وهی که ره خنه گران دەلین له وه ده چی

مه به سستی کوری توفه ییل له یه کئی له موته ئه خیران «کوری روشد» بی که له روانگای کوری توفه ییل موته ههم به ته وه هومه که له مه قسودی غه زالی نه گه ییوه. چونکا ئه وه له «بونه وه ری مه زن که موته سیف به سیفاتی که موغایره له گهل وه حدانیه تی مه حز» مه به سستی خوای پاک و به رزه، که چی مه به سستی غه زالی له م قسه «موتاعه» نه ک زاتی خوای پاک له ههر وه سفی. «کوری روشد» خوی له غه زالی تومته ئه دا که له کژی پیوه ندی دار به مه حجوبان قسه یه کی راگه یاندوه که له گهل ئه وه ی له کتیبه کانی دیکه ی دا له بابته مه سه له ی بزوتنه وه ی ئه فلاک و باری خوا که له گهل ئه واند باسکراوه، دژایه تی هه یه، ده لی: «له پهراوه ی ناو داریدا که میشکات الانواره که له ودا پله ی خواناسانی سه بارته به خوا ناو بردوه ئاوا ده لی: گشت ئه مانه له پوشراوان ته نیا ئه و تاومه نه بی که بروایان وایه که خوای پاک و بیخه وش بزوتنه ری ئاسمانی یه که م «فه له کی ئه قسا» نیه، به لکو ئه و زاتیکه، که ئه م موحرریکه له و سادربوه. ئه م رسته دهر برینیکی دیاره له سه ر بیرو رای حوکه ما له زاینه کانی خوادا. له پهراوه ی «المنقذ من الضلال» ره خنه ی له حوکه ما گرتوه و ئه قیده ی وایه که زاین و عیلم له خه لوه ت و بیردا حاصل ده بی، ئه مه ش پله یه که له پله ی ئه نبیا، هه روا له پهراوه یه کدا که به ناوی کیمیای سه عاده ت دایناوه به ئاشکرا ئه و وته ی راگه یاندوه که ئه م رسته له میشکات الانواردا نیه به لکو کورته یه که به رانه ری ئه وه ی کوری روشد له کتیبه که گه ییوه و رای گه یاندوه.

ئیمام غه زالی به ئاشکرا نه ی وتوه، که موحرریکی یه که م له خوا سادر بوه به لکو له پهراوه که دا رای گه یاندوه که: نیسه تی ئه م موحرریکه (موتاع) به وجودی حه ق، هه ره ک نیسه تی روژه به «پینج» نوره کان ئایا کوری روشد له م وته به واتای سدور تی گه ییوه؟ له بابته روژه وه نا کرئ بیژین که سادر له نوری مه حزه، به لکو ئه لین: ته عه یونیکه له ته عه یوناتی ئه وه یا ته جه لیگایه که له ته جه لی یه کانی ئه و. هه روا له بابته موتاعه وه ده لین: «موحرریک ئه فلاکه که ئه وه یان به وینه ی ئه مری ئیلاهی تی ده گه ین» له واحید حه ق سادر نه بوه به لکو ته جه لیگایه که له ته جه لیاتی ئه و. به م ته وزیحه غه زالی هیچ کاتی، وه ک

فهلأسیفه قایل به بیرو رای سدور نیه. بیجگه له وه غه زالی بیرو رای موحر یکی یه کم که
فهلأسیفه نه قیده یان پی یه تی. له سهر هم بیره که خورسک له خووه کار ناکا به لکو
موسه خهرو موسه عملی خالقی خو یه تی، رت نه کاته وه دهس نه نی به سینگیه وه، به
بیرو رای نه و نه گهر بوتری خورسک و سروشت کاری نه انجام نه دا مه جازه، چونکا
«فاعیل» له روانگای غه زالی یه وه به موجه رده دی موسه به ب بی، ناکری پی بوتری فاعیل.
به لکو ناوی فاعیل نه و ده مه له وه ده کالتیه وه که فیعل به ئیراده و ئیختیار له وه وه بی. به پی
نه وانه ی رمان گه یاند، ئیر ناکری بوتری: که غه زالی له میشکات الانواردا بیرو رای
موحر یکی یه که می قه بول بوبی و له کتیه کانی تریدا رتهی کردیته وه. به لکو موحر یکی
یه که م به بیرو رای نه و «موتاع = نه مری خواجه» که نه به خورسک موحر یکیه و نه عهینی
زاتی واحیدی یه که مه. ههر نه مه بوته هوئی نه وه که موتگمری وات

Montgemrywatt

له وتاریکدا که له کوواری سه لته نه تی ئاسیایی له سالی ۱۹۵۴ ی زاینی بلاوی
کرد و ته وه، کزی سیوه م له پهراوهی میشکات الانوار به مه نحول (هه نگوین) نوما بزانی.
نه و لای وایه نوسه ری نه م کژه، یه کی له و که سانه یه، که بو ئیساتی واحیدی یه ک له
فهلسه فهی کوری سینا تارادهی ته فسیری پهراوهی نه جات شوینی وه رگرتوه. چونکا
مه به سستی ئیسلامی مه نقول (زاینه کانی نه قلی) له بیژه ی «ته وحید» نه فی شیرکی دائمه له
زاتی خوا، نه ک وه حده تی زاتی نه و. وه حده تی زات واتایه که نه و نه فلاتونیان بوی چون و
ههر شتیکیش واتای ته عدود و که سره تی هه بی له زاتی خوا نه فیان کردوه. تا نه و شوینه ی
که بوته هوئی نه فی سیفاتیش له خوا. له گشت نه م قسانه دا به لگه بی که بتوانی بیرو رای
(وات Watt) له بابه ت مه نحول و ناسازگار بونی کزی سیوه می پهراوهی میشکات الانوار
به سلمینی، نیه. غه زالی له م کژه دا سیفاتی خوی نه فی نه کردوه، به لکو ئیتلاقی نه م
سیفه تانه ی، بو خوا، له روانگای موته که لیمان و فهلأسیفه وه ئینکار کردوه. نه و هیچ کاتی
په سنی زاین و قودره ت و ئیراده و ته که لومی له خوا نه فی نه کردوه، به لکو چلونایه تی و

که یفیه تی ئیتلاقی ئەم سیفە تانە ی بو خوا به و جوهری موشه به هه ئیتلاقی ده کهن، ره د کرد و ته وه. غه زالی مونگیری نورانی بونی خوا نییه، به لام راگه یاندنی ئەم په سنه بو مه عبودی تر، وه ک روژ یا مانگ یا ئەستیره کانی تر قه بول ناکا. ئەو په سنی قه هار بون له خوا دانا نارنجی، ئەمه یشی قه بول نییه که ئاگر په رستان ئەم سیفە ته بو بونه وه ری وه ک ئاگر دابنن غه زالی ئەو کاته که له پاک و بیخه وشێ خوا قسه ده کا ته نیا مه به سستی نه فی ها ولف له خوا نییه، به لکو ئە کوشی، تاوه حده تی زات بو خوا ئیسات بکا چونکا دژواری سیفات له روانگای موته که لیمان و فه لاسیفه ی ئیسلامه وه، دژواری وه حده تی زاتی خوایه (وات Watt) تی نه گه ییوه، که غه زالی له م کژدها، دوا ی ئەوه ی دژواری سیفاتی خوی له روانگای که لامی و فه لسه فی یه وه خستۆته بهر قسه و باس تا له سه ر هیمی بیرو رای ته سه و فه وه حهل بکا.

«واصلان» له روانگای غه زالی یه وه صۆفی گه لیکن، خاوه ن زه وق و به چه شه، که خویان راسته و خو، ده رک کرده و ئه ویان له هه مو ته وه ماتی که له په سنه کاندای بو ئیمه زاهیر ده بن به پاک و بیخه وش ئه زانن.

به بیرو رای وات واصلانی که غه زالی قسه له وانه ده کا، له گه ل داپوشراوان فه رقی یان نییه بیجگه له ئەقیده بون به بیرو رای مواتع.

ئەو له دویدا را ده گه یینی که کژی حوجب سه ره تای بو نییه. به لام ده لین: له باسی حوجبدا چ سه ره تایه ک له زیگری نورو جوهره کانی ئەو ئەتوانی باشترو چاکتر بی. چونکا حوجبی که غه زالی قسه ی لیده کا، مه وانعیکه که ئەم نورانه ی شار دۆته وه وه ده یته مانع له نیوان زوهورو ته جه لی ئەودا.

هه ر کاتی حوجب به هه مو نه وه کانی یه وه له نیو بجی نوری قاهیری خوا ئاشکرا ده بی وجه لال و شکۆی خوا (به پیی فه رموده) ی: ئەوه ی که دیدو بینه ران دیویانه ده ی سوتینی. چلون ئە کری له نیسه تی کژی سیوه م له کتییی غه زالی دودلی بکری، له حالیکدا که غه زالی خوی ئە لی: که کتییه که سی کژه نه ک دوکژ. هه روا به ئاشکرا به فه رموده ی

حوجب که مهوزوعی باسی کژی سیومه مه و له کژی سیوم به و دوهی ده گیریته وه. به لگه بی تر که به لمینی که کژی سیوم کژی که له میشکات الانوار، نه مه که نوسخه ی خه تی (شهید علی) که له سالی ۵۰۹ یانی چوار سال دوا ی فه وتی غه زالی نوسراوه ته وه، نه م کژه به ته وای هاتوه. هه روا دوا ی نه وه «کوری توفیل» به شیکی دورو دریژو گرینگی له م کژه بی نه وهی له صیحه تی ئیتیسابی نه وه به غه زالی شک یا ئیشکال بگری، له پهراوهی (زیندوی کوری بیدار) که لکی لیوه رگرتوه. گشت نه مانه به لگه ن له سه ر نه وه که کژی حوجب به شیکه له پهراوهی میشکات الانوار وه له راستیدا ته وای که ره وهی دوه شه پیشوه که یه. هه ر واه له باری شیوه نوسین و که رسته وه له گه ل به شه کانی دیکه ی دا هاو ده نگه، هیچ دژواری یه ک نایندری.

له و لیکولینه وه و لیکدانه وه، که له سه ر پهراوهی میشکات الانوار نه نجامیان دا جوان ده ر ده که وی که نیمه له راست کاری فه لسه فی بایه خداردا قه رارمان گرتوه، که له جور ی خویدا عال و چاکه. له راستیدا نه م کاره به یه که مین خشت له بنایه ک دائه نری که نه گه ر خشتی تری له سه ر ریز بگری، سیستمی فه لسه فی کامل و ریک و پیکیکمان نه بی. نه مه و امان پی حالی ده کا، که غه زالی بهراوه ژوی نه وهی که به ناوی ویرانکاری فه لسه فه، ناوی ده ر کرده، خوی دارای فه لسه فه یه - هه ر وه ک نه و که سانه ی دوا ی نه وه که پایان نانیو بیرو هزره وه میتودی فه لسه فی یان هه بوه - نیهایه ت له جوری تازه دا. فه لسه فه ی مه شائی یانی فه لسه فه ی نه ره ستوبی. ره نگی نوی نه فلاتونی گرتوته خو، نه رکی خوی به ر له غه زالی به جی هیناوه. نه م فه لسه فه له نوسراوه کانی «بو علی سینا» و فیرگه ی نه و دا گه یشتوته نه و پهری خوی و ریگایه ک بیجگه له دا که وتن و گه رانه وه بو دواوه. دیاره نه بی به نه فع ی فیرگه کانی دیکه ی فه لسه فی گهراوه ته وه بو دواوه و ریگایان بو بیرو رای ئیسلامی تازه کردوته وه. هیرشی که غه زالی پردویه ته سه ر نه م فه لسه فه - که نوینه رو لیکده ره وه ی تاییه تی نه وه، کتیبه کانی کوری سینابو - هوئی تره که بو رو خانی نه م فه لسه فه تالوکه ی کرد فه لسه فه ی ئیسلامی ناچار بو، ریگایه کی دیکه بیجگه له ره وشتی مه شایی، که بیره وه ر

بتوانخ له و ریگایه وه په ی به واقعیه تی نه سیلی وجودی خوئی و دینه که ی بیا، هه ل بژی ری. نه و به دوی ره و شتی کدا ده گه را که نه زه ری یه ی مه و زوعی سه باره ت به جیهان به نه زه ری یه ی زاتی له رو خدا ته بدیل ده کا: هه ر وا له عالمی ماده و جامید ریگا به ره و عالمی نورو له تافه ت بی ری. به م ره و شته ده لین: (ئیشراق) که ئوسولی نه وه لیه ی نه وه به هوئی نه فلاتون و فله سیفه ی ئیرانی کون دار ئیژرا وه.

فله سیفه ی ئیسلامی پی یان نا وه ته نیو نه م با سه و نه تیجه یه کی بایه خداریان به دی هینا وه، که له هه ر دو لای (یونان، کوردستان، ئیران که م مایه تر له روژگاری فله سه فه ی مه شا نه بو ه. نه م لایه نه له بیرو را و تی فکرینی ئیسلامیدا قه ت ئینکار نه کرا وه که سیش با وه ری نیه که فله سه فه ی ئیسلامی له فله سه فه ی مه شاهی «کوری سینا» و «فارابی» به رته سک بیته وه. له م رو وه ناتوانن بیر کردنه وه یه کی قول و بنه رته تی که سیفه تی تاییه تی فله سه فه ی ته سه و فه و له شوینه واری ئیمام غه زالی و «شیخ شه هابه دین سوهره وه ردی» و «محمیدینی کوری عه ره بی» و وینه ی نه وانه دا هاتوه، ده رک بکه ن.

له وه ده چی ئیمام غه زالی یه که مین فله سه فه ی ئیسلامی بی که به رانه ری نه وه ی که له کتییی میشکات الانوار به ئاشکرا ده بیند ری، روی کرد بیته فله سه فه ی ئیشراق. میحو ره و بلیسکی بنه رته تی غه زالی له م کتیه دا به ده وری جیا کردنه وه ی نورو زولمه ت و عالمی نه نوار و عالمی زولمه تدا ده گه ری.

نه م جو ره ته مایوزی فله سه فه ی به رانه ری نه وه ی له کتییی ئاویستا (Avesta) دا هاتوه، بناغه ی فله سه فه ی قه دیمی ئیران و کوردستان هه روا فله سه فه ی نوئی نه فلاتونی یه. به لام غه زالی له ته میز له نیوان نورو زولمه ت، فله سه فه ی نه وه یه ی هه ر وه ک ئیرانیان بنیشه ی دانه نا وه، نا ئاوی نه کرد وه که به را وه ژو له ریساله ی میشکات الانوار و غه ری نه ویش که وه ته نه قزو هه ل وه شانده وه ی فله سه فه ی نه وه ی و نه وه شی له ریزی دا پو شرا وان دا هینا وه. له وه ده چی نه وه روا گه وره کانی مو ته سه و یفه ی ئیسلامی به ر له و، له وه ی که له با سی نورو ئیدراکی زه وقی حاصل له جیهانی نورانی دا هینا وه، زیاد له

همومان له فلسه فهی نوی ئەفلاتونی تازه شوینیان وەرگرتو، که له ریگای کتیبی (دبو بیت - Debobit که بههله دهلین: هی ئه ره ستوه، دهسیان بهو کتیبه گه یوه. له کتیبی میشکات الانوار هیمگه لی فلسه فهی ئیشراق زۆر د یته بهرچاو. گرینگتر له همومان باری بون ناسی به که له باره ی بونه وه قسه ده کاو شناخت ناسی که ماهیه تی گیان و روح شهرح نه دا. هه رچه ند ئه بی بلین که زالبون له باری به که مه یانی بون ناسی. جا به م پی به ئیمام غه زالی له گه و ره گه و ره کانی فلسه فهی ئیشراق هه ر وه ک «شیخ شه هابه دین سوهره وهردی کورد» و «قوتبه دین شیرازی» پیشکه وتوه. ئه و ریگا بوچونه نیو فلسه فهی کامل به تاییه ت له باسی پیوهندی دار به ناسینی روح و گیان ده خاته سه رگازه ری پشت و ده روزه ی بو ده کاته وه. قسه کانی قوتبه دین شیرازی له سه ره تای شهرحی حکمه الاشراقی سوهره وهردییدا ئه م قسه به یان ده کا. ده لی: حکمه تی ئیشراق حکمه تیکه که به سه ر ئیشراقدا یانی که شف دانراوه یا حکمه تی ئه هلی ئیشراقی ئیران و کوردستانه. که ئه مه ش ده گه ریته وه سه ر ئه وه ل. چونکا حکمه تی ئه مانه ش که شفی و زه وقی به، وه ئه وه یان داوه ته پال ئیشراق که جینگای زوهوری ئه نواری ئه قلی و دره وشینه وه وه فه یه زانی ئه وه له ریگای تابش له نفوس دا له کاتی ته جه روددا. کوردان له حکمه تدا زیاتر پال به زه وق و که شفه وه ئه دن. فه لاسیفه ی به روی یونانیش بیجگه له ئه ره ستو و په یه وانی ئه و که پالیان ئه دا به جه ده ل و به لگه و بو هانه وه - رویان ده کرده زه وق و که شف و دو زینه وه سه رچاو: ١ محمه د صالح ئیبراهیمی محمه دی (شه پول).

***

---

١ - ته رجمه وه وەرگرتن له میشکات الانوار نوسراوی ئیمام محمه د غه زالی و بهر کول و سه ره تای میشکات الانوار ته رجمه می سادق ئاوینه وند، به بهر کولی لیکدانه وه ی ره خنه گرانه له میشکات الانوار به نویسی دوکتور ئه بو عه لا عه فیضی چاپی تاران سالی ١٣٦٤ ی هه تاوی بلاوه ی ئه میر که بیر (شه پول) تاران ٢٧ نازه ری ١٣٧١ هه تاوی و ٢٧ سارانی ٢٦٠٤ ک و ١٨ دسامبری ١٩٩٢ زاینی.

نه خشى ماموستاله فير كردن و پيگه ياندني زانين وهونه وهونه روفه رهه نگدا

ماموستا ونه خشى ميژويي نهو - په ره داربون وگرينگي هندی له مه به سنگه ل نهونه زوره، نه گهر که سي ييه وي له بابته نه وانه وه قسه بکا ياشتي بنوسي، توشي حاله تي دي که نازاني له کويوه مه به سته که راوت بکا وله گرينگي نه وه بناخوي وبدوي يا چلون وينه يه کي جيگاي سه رنجه، که لاني که م بتواني به شي له ديمه ن وسيمه وگرينگي مه به سته که بنويني و نيشاني بدا، مه سه له ي ماموستا وپله و جيگا و بايه خي نهو، له کومه لگا دا خوي له م باسه گرينگ و وردوسه رنج را کيشانه يه، به راستي مروف له به يان کردني بايه خ و ريزي ماموستا وپله و پايه ونه خش و رولي نهو له کومه لدا هه ست به ناته واني وکزي و که م ده سه لاتي ده کا، نه مه ش له خويدا به لگه وشا يه ده بو ريزو گرينگ بوني ماموستا وپله ونه خشى بلنيد و به رزو ته رزي نهو له کور و کومه لدا.

ماموستا ونه خشى نهوله گهران وگوراني شارستانيه تي به رهي مروفدا: گرينگي وريزو نرخی ماموستا له روژگار يکي تاييه تدا به رته سک نايته وه چونکا ماموستا خيوي نه خشى زور پر بايه خه له ميژودا، به م و اتايه که ماموستا به دريژايي ميژو داراي گرينگي و عه زه مه تي تاييه ت بوه وهه يه و ده و راني پشکو تني ميژوي نه وکاتي بوه که بايه خ به زانين و زانيار ي و ماموستا دراوه

بهره‌آویش روژگاری پهستی وکزی و بی چتی کاتی بوه که کورو کومهل سه‌بارت به
فیرکارو ماموستا وزانین کهم ترخه‌م بون، خه‌لک و حوکومهت پله‌وپایه وگرینگی میژوی
ماموستایان نه‌زانیوه، به‌تی روانینیکی سر پیی به میژوی به‌ره‌ی مروّف و روژگاری خو
ده‌رخستن و به‌رز بونه‌وه و نزم بونه‌وه و نزم بونه‌وه‌ی ژیار و شارستانیته‌گه‌ل، نه‌مه به‌جوانی
روناک ده‌کاته‌وه که ژیار، روژگاری گولی ده‌کرد که زانین و فهره‌نگ و هه‌لگران و نه‌قیلانی
نه‌وه، یانی زانیاران و ماموستایان له‌پله‌ی خو‌یاندرا بگیرد رایهن، شایه‌دو به‌لگه‌ی نه‌وه هم
نه‌توانین له‌میژوی کورده‌واریدا و هم له‌میژوی ئیسلامی و میژوی نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌دا په‌یدا
بکه‌ین.

دیاره به‌ره‌ی مروّف کاتی له‌سه‌ر ریازی تهره‌فی و به‌ره‌و به‌رزبونه‌وه، قه‌راری گرت که
سه‌رنجی فیربون و بارهینانی دا، جا له‌به‌ر نه‌مه‌ته‌توانین بلیین به‌شهر هه‌رچی به‌ده‌سی
هیناوه‌له‌سوینگه‌ ئاوردانه، به‌زانست و زانین و فیربون یا فیرکردن، نه‌گه‌سه‌رنجی زانست
و فیربونی نه‌دایا هیمان نه‌بو له‌غار و له‌نیو ته‌شکه‌وت و له‌نیو جه‌نگه‌لدا بژی، که‌چل و شهل
و کوپرونوقسان و ده‌سه‌وسان بی.

جا بو نه‌وه‌ی به‌گرینگی میژوی ماموستایان له‌نه‌قل و پیگه‌یاندنی زانین و فهره‌نگ فیربون
و فیرکردنی ماموستا به‌به‌ره‌ی دواروژ باشر په‌ی به‌ین و تی بگه‌ین پیویسته ته‌سه‌وری بارو
دوخی بکه‌ین که‌هیچ جوړه نه‌قل و راگو‌یزان و هیچ فیربون و فیرکردنیک له‌گو‌ردانه‌بو‌یی، هه‌ر
که‌س به‌ته‌نیا هه‌ندی نه‌زمون، فیربوایی و به‌مردنیشی نه‌و نه‌زمون و فیربونانه‌ی له‌گه‌ل خو‌یدا
ببردایه‌ته‌بن گل، و ه‌ئیر شوینه واریک له‌و باقی نه‌بوایی دیاره نه‌گه‌ر چاره‌نوسی و بو به‌ره‌ی
مروّف بوایی، قه‌ت نه‌ی ده‌توانی به‌نه‌ردیوانی سه‌رکه‌وتندا، ئاوا سه‌ر که‌ویته سه‌ر سه‌ری و
بگاته نه‌م سه‌رده‌می ئیستا، مروّف ئیستا ئازوخه‌یی زورو زه‌وه‌ندی له‌زانست و زانین و
فهره‌نگ له‌به‌ر ده‌ست‌دایه‌و نه‌م ئازوخه‌ زوره‌گه‌وره‌گه‌ر انی زانست و فهره‌نگ له‌تاکیکه‌وه
بو تاکی ترو له‌شوینیکه‌وه بو شوینی تر، له‌روژگاریکه‌وه بو روژگاری ترو له‌به‌ره‌ی به‌که‌وه بو
به‌ری تر، هیم و بناغی سه‌رکه‌وت و ژیاری مروّیه و به‌رپرسی نه‌مه‌ش خو‌ی بنچینه

ویناعه یه که، بدهسی ماموستا و فیرکار و زانیار دامه زراوه و دار یژراوه.

له سه ره تای زوهوری دینی بیخه وشی ئیسلام ماموستایان و فیرکاران و زانیاران
فیرکردنه کانی قورئانی، به شی گرینگی سه ره تایی یان له بلا و کردنه وهی فیرکردنی قورئان
و دینی ئیسلام گرته ته ستو که ده سمایه و میراتی به شهر ده هاته ژماره. به در یژایی چند هه زار
سال به هوئی ماموستایان و فیرکارانه وه له بهره یه ک بو بهره یه کی دیکه ده چو، ئیستا له م
روژگار هدا نه و سه رمایه ی پیک هیناوه که بهره ی مروف پیوهندی به وه هه یه، دیاره نه گه نه م
ده سمایه زور و گرینگیه زانست و فرههنگه له خه لک و هه ر بگه ر یته وه، مروفانی هه چی
بو نامینته وه، دیاره نه وهی نه م ده سمایه گرینگیه به در یژایی میژو بو مروف پیکه وه ناوه و
به ده سه بهره ی نه مرویا سوژی ده گا، ته نیا فیرکردن و بارهینانه که له هه ر جیگا و ریگایه کدا، بوزی
خوار دبی، به هوئی ماموستا و زانیار و فیرکاروه سه قامی گرتوه، ئال و گور و پیکه یشتنی زانین
و فرههنگه له نیو بهره ی مروفدا به کورتی نه توانین به مجوره ی به یان بکه ین: به شهر له سه ره تای
ژیاندا زور ساده ژیاوه، که ره سته ی به رد (ده وه ی به رد) بو وه خوراکی له ریشه و میوه
و گیاو گژ و گوشتی جرو جانه و هه ران بوه که به به رد شکاری کردون و پوشاکیشی بیجگه
له به رگی گیاو گه لای داران شتی تر نه بوه، جا هه ر له و روژه وه غونچه ی زانین و فرههنگه
ژیار ی به شهر ده سته ی کرد به پشکوتن که تا که تاکی له کون و کار یژان له م دنیا یه داله روی نه زمون
و نه قل و قامی خوئی بهره بهره فیری زانین و فرههنگه و ژیار بو، نه و نه زمون و زانیاریانه که به
ده سه هاتبو، له و تا که تا کانه وه و به هوئی ماموستایان و فیرکارانی تره وه له نیو خه لک بلا و
کرایه وه و ئیتر له شوینیکی تایبه ت نه وه ستا، به لکو به هوئی ماموستایانه وه له نیو دلی روژگاردا
په ره ی گرت و له بهره یه که وه بونه سلئی تر چوو بهره ی داها توش به پیی وزه و لیها توی خوئی،
زانین و نه زمونی خوئی به خه لکی تر و تازه پیکه یشتوان را گه یاندو نه و زانینه یان به بهره ی
داها تو سپارد، تا نه وه له دلی زه ماند او له گوئی زه ویدا بهره و پیش بیهن.

سه ره نجام زانین و فرههنگه و ته کنیک و مه عنه و یه تی به شهر به هوئی ماموستایان و
ده رس ده ران و فیرکارانه وه له نه سلیکه وه چوه نیو جه رگه ی نه سلئی تر، به مجوره سه یری

ته مه دون، فهره ننگ و زانین نه خشی بناغهی به هوئی ماموستایانه وه بوه، چونکا نه وان ریگا کیش ورچه و رباز نیشان دهر بون تا ده سکه وته کانی زانستی و مادی و معنوی به شهر له هر همل و مهر جیکدا سه قام گیر بکن و پهره ی پی بدن، دیاره نه گهر نه وشاسیمی گوینانه وهی زانین نه بوابی، به شهر له گهل رابوردوی خوئی پیوه نندی به گشتی نه پساو وههل ده براو واتای هم پیوه ند، پسان و برانه ته مه یه که هر نه سلئی وهر تا کی له دهس هاته کان و نه زمونی پیشینان بی بهش بی و له سه ره تا وه دهس پی بکاو هیشتا له سه ره تایی ریگادایه بهره وگور سه ره دینه وه و بهره ی دواها تویش هر به و جوره، بی نه وه ی به تا کام بگا سه ر بنیته وه و له نه تیجه داگشت نه وانه نیستایی و وه ستانی مروف له هه مان پله ی سه ره تادا، ده ماو ته ره تی نده کرد، هر جور بی، چونی زانین و فهره ننگ له تا که وه بو تاک، له شوینیکه وه بو شوینی تر، له روژگاریکه وه بو روژگاری تر وله بهره یه که وه بو بهره یه کی دیکه، بناغهی سه ر که وت و ته مه دونی به شه ره و بهر پرسی نه وکاره بناغهی به ته سئوی ماموستایان و فیرکارانه وه یه، جا هر له بهر ته مه یه که (ویل دورانت) نه وزانا کارزان وکار دانه ناوداره: ژیار، شاستانیه ت و ته مه دون له سوینگهی فیرکردن و بارهیناوه ده زانی وده لی: (مه دهنیه ت بریه تیه له گهنجینه یه کی گوره و زور، له هونه رو زانین و شیاوی، خو و عاده ت، نه خلاق که به در یژایی روژگار به دی هاتوه، له م سامانه زوره وه یه که تا که له زمینی پیگه یاند و سه ر خستی خوئی خورا کی روحانی و گیانی خوئی به دهس دینی.

نه گهر هم میراته به شه ری له نه سلنیکه وه نه چیه نیو نه سلئی تر، ژیار مه حکوم به مهرگه، جا هر له بهر ته مه نه بی بلین: که ژیانی مه دهنیه ت به فیرکردن و بارهیناوه به سراوه ته وه. کاتی شکوفه و عونجه ی ژیار له نیو «دور و اندا» زاهیر بوو خوئی نواند، هم ژیاره به هوئی هم ئیتقاله وه گه یشته خوراواو یونان و له ویشه وه چوه کوشی دنیای نیسلام و پهره ی گرت و

۱ - تاریخی ته مه دون نوسراوی خوئی ج ۱ لایه ره ی ۹۱

۲ - بین النهرین

جاری تر چوه خوراوا وله سه ره لدانی خوئی بهر ده وامه.

ژیار له م دهس به دهس کردنه ی خویدا که له هه ر پله یه کدا سه باره ت به پله ی پیشو، کاملتر بو، زیاد له هه ر شتی که مه دیونی تیکوشان و ته قالی ماموستایان و فیرکاران و ده رس ده رانی زانین و فره هنگ بوه و هه یه، چونکا ئه وانه بون که زیاد له خه لکی تر به در یژایی روژگار ان بهر پرسی ئینقالی زانین و فره هنگ بون.

ماموستا له سه ره تای ئیسلامه وه: له سه ره تای روژه لاتی دینی بیخه وشئ ئیسلامه وه ماموستا و فیرکار ده سیان کرد^۱ فیربون و فیرکردنی قورئان، بیجگه له وه ی که خوا خوئی به ماموستا داناوه و قورئانی به پیغه مبه ر فیرکردوه (عَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ الْبَيَانَ - ۱ خودی پیغه مبه ریش خه لکی فیرکردوه (رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ... ۲) لام وایه ئیتر هه مو تی ده گن پله یی بهر زو بلیند تر له پله و پایه ی ماموستا و فیرکار نه و نابیی، چونکا که س له خوا و پیغه مبه ر گه وره تر نه و ئه وانیش خوئیان به ماموستا و فیرکار داناوه و شانازیش هه ر له فیرکردن و باره ئیندایه.

دوسه رچاوه ی زانین و مه عنه و بیهت ماموستا و کریکار

ماموستا و کریکار دو توئیژی زور بهر زو و پر یژو و بهر به که ت و مود فهر کن. به دهس هینانی ئه وین بوخزمه تکاری ئاسانه بو به دهس هینانی ئه وانه له دل مانا ئا گرباران له دنیا دا روژانی بو ریز دانان له ماموستا و کریکار له بهر چا و گیراوه که کار و کرده وه ی هه ریه که له و دوانه زور جوانه وله بهر دلانه ویه کی باری فیرکردن و پیش خستنی زانین و فره هنگی به ئه ستویه و ئه وی دیکه یان باری باشبونی ئابوری له بان شانه، دیاره ئه م دوکاره ته و اوکاره وه ی به ک و دون، هیچیان بی ئه وی تر یان باش سه قام گیر نابیی، کار سه رچاوه ی

۱- سوره ی ۵۵ ئایه ۳ و ۲

۲- سوره ی نه لاق ئایه تی ۱۱

مهده نیه ته وزانینیش سه چاوهی مه عنه ویت و سه رکه و ته، کار به هوی بازولهی زانین بهره و پیش ده روا، زانین له بهره و میوهی کار که لک و هده گری و هوی نه داته وه، کریکار قه لیم و کاغه ز ساز نه داو دابینان ده کا، ماموستا و فیرکار له ریگای قه لیم و نویسنگه وه نه غمه ی رو حانی له سه ر لاپه ره ی کاغه زی سپی ده خاته باله فری و بهرز بونه بو ناسوی هیوا و ناره زوی بهره ی مرو ف و مرو فانی پیک دینی، خواکه سه ر چاوهی زانین و کاره سویند به قه لیم ده خوا دن و الْقَلَمِ وَمَا یَسْطُرُونَ پیغه مبه ر ده ستی کریکار راده موسی، کریکار هوی خیره بهره که ت و فره بونی ده خل و دانه، زانا و زانبار زیندوه، هه رچه نده به روا لته مردویش بی، نه زان و جاهیل مردوه هه ر چهنده له حالی ژیا نیشدا بی، دیاره میوهی نازادی و سه ر به رزی له کار کردن دایه، کاری سه خت و به که لک له چل و پوی داری زانین وزانست به دس دی:

برو کار بکه و مه لی کار چیه؟ سه رمایه ی جاویدانی له کار دایه، برو کار بکه نه گه ر نه ته و ی نازادی، بیره ی چاوت له ده س که س و نا که س بی، با چاوت له وه نه بی، خوازه لوک و نانی نانی و دو کله دو کله بی.

مه لی نه و کاره عاره، به لکو چا و له ده س نه م و نه و بون عاره مرو فی چاوی له مالی خه لک بی خواره، لاره، ناله باره، که سی که بی کاره، بی عاره، له سه ر دلان باره، که سی که ده س به کاره، سه ر به رزو عاله، بلیندو به رزو ته رزه، نیسک سوک و ره زا شیرین وله باره، به لی زانین ده رسی مرو فانی و نه زانی و جو امیری و نه ده به.

ماموستا و فیرکار رو حی مه عنه و یه ت نه کا به بهر مردوی نه زاندا و بایه خی به رزی پی نه به خشی، ماموستا و فیرکاریش له راستیدا کریکاره، کاره که زانست فیرکردنه و گیان دانه به بی گیان، زانین فیرکه ره به بی زانستان و نه زانان.

ماموستا هه روه ک روژه تریزو تیشکی زانین به سه ر خه لک و دنیا دا ده هاوی و نوروزانین بارانیا ن ده کا، به نوری زانین و زانستی خو ی خه لکی گزینگ باران ده کا و چرای مه عرفه ت و زانین و مرو فانی نه داته ده ست بهره ی مرو ف تا له ژیا ندا خو له که ندو کو سپ بپار یزن نه م و تاره له روژنامه ی شه هاده ی کوردی به قه لیم شه پول له سی شه مه ۹ ذیقعه ده ۱۴۱۲ و ۱۲ مه

۱۹۹۲ زاینی و ۲۲ گولانی ۲۶۰۴ ک و ۷۱/۲/۲۲ سالی ۱۰ ژماره ی ۳۹۷ له چاپدراوه.
*دیاره نه مرو زوربه ی خه لک تی گه یوه، که سیانتیسم (زاین بوکشانی ته نیا) و بارهینانی
زانستی ته نیا له سازدانی نه نزان و ئینسانی ته واو ناته وانه، بارهینانی زاینی وزانستی به ته نیا، نیوه
ئینسان ساز نه دا، نه ک ئینسانی ته واو، به ره م و نه نتیجه ی هم بارهینانه، که ره سته ی خاوو
خلیچکی ئینسانه، نه ک ئینسانی سازدراو، پوخته کراو که له کل هاتبیتته ده ری، زانستی و
زاین مروئی به هیژ و خاوه ن وزه ساز نه دا نه ک نه نزان و ئینسانی خاوه ن فه زیله ت، مروئی
یه ک لایه نی دروست نه کا، نه ک مروئی چه ند لایه نی.

*زانستی، فه لسه فه وده ردی نه وین.

دلخوازی ئیمه نه مه یه که بلین فه لسه فه به هونه و شیعر نژیکتیه تا به زانستی، له هه رچاخ و
روژگار یکدا گشت نیزامه کانی فه لسه فی که به ره می هاوده نگی نه نتیجه ی غایی زانستگه لی
جیا جیان، بی روحترو بی هاو ده نگتر و ناسازگار تر له فه لسه فه گه لیکن که ده ردی تاره زوی دل و
ده رون به بیان ده کهن، زانستی هه ر چه نده جیگای وردبونه وه و سه رنجدانی به ره ی
مرو به ونه خشی که له ژیان و بیرو نه ندیشه ی ئینساندا هه یه تی به راستی بیجینی نشینه، به لام
به یه ک و اتا بیگانه و نامو تر له فه لسه فه دیته به رچاو، زانستی نیاز گه لی دابین ده کا که زیاتر عه ینی
و ئاشکرا و به ناو ده ره وه بین، هم نیازانه، له بنه ره تا پیوه ندیان له گه ل ئابوریدا زوره.

که شف و دوزینه وه ی تازه ی زانستی، به تایبته، نه وعی که دوزینه وه و که شف ی نه زه ری
پی ده وتری، دروست هه ره وه کو دوزینه وه کانی مه کانیکی وینه ی مه کینه ی بوخار، ته له فون،
وینه هه لگری، یا بالون و فرو که، چتیکه، به کاری تردین و ده ردی تر ده وا ده کهن یانی خوی
له خویدا گرینگ نیه. فه لسه فه به نیازی که بو په یا کردنی یه ک واتای یه کپارچه و ته واو،
که له جیهان و ژیان هه مانه، وه لام نه داته وه و له سوینگه ی هم مه فهو مه وه، هه سته ی په یاده که ین که
بوکشانی دل و ده رونی و ئاکار و ره فتاری ده ره وه ی ئیمه، ده نوینی و شکلی پی نه دا، به لام
راستی نه مه یه که هم هه سته له باتی نه وه ی مه علولی هم مه فهو مه بی، هو و عیلله تی نه وه یه (میگل
داونا مونوله دجاودانه (شه پوئل).

من له خوځېدا به جوړئ که ناپه یدا بوم
شه ونمئ بوم له زه ریه نو قم و له دهر یا بوم
له سره تاوه شینه رونسئ یه ک بوم به زویدا که وتمه خوار
به راستی کاتئ خوړ په یدا بو ناپه یدا بوم
له من قسمه پرسه چونکا هر وه کو په پوله یئ
له گزینگی شه می روی دوستا ناپه یدا بوم
خاک به سرم نه گهر توزقالتئ ناگابم
کوئ یه نه وئ که منی سرگردان چو نه وئ
وه ک دلی شه پوئل له دهر وه هر دو جیهانم دی
من له شوین دانانی دلی نه و، بیدل و شیار بوم
«عه تار» (شه پوئل)

به خته وهری

مه سه لهی سه عادهت: «به خته وهری» یه کی له کۆن ترین قسه و باسی فهلسه فی به ره ی مرویه
ثم مه سه له خوویی له مه به ستگه لی حیکمه تی کرده وهیی و عه مه لی یه. زانایانی خو و ئاکار و
زانایانی کۆمه ل عوده داری باس کردن له ماهیه ت و مهرج گه ل و هو گه ل و ههروه ها قسه کردن
له و جوړه شتانه ی و ا به دژو به ره ه لستی به خته وهری نه وه ستن. جا نه گه ر له حیکمه تی نه زه ری
ئیلاهیات دا قسه له به خته وهری و هات و سه عادهت و نه هات و شه قاوه ت بکری، له سو نگی
یه کی ک له شاخه کانی ثم مه سه له یه و نه ویش به م جوړیه: که ئایا به خته وهری وه ههروه ها بی
به ختی و شه قاوه ت ته نیا بۆ له ش و لارو نه بوژهنی و مادی یه، یا دو جوړه:

ئه لف - به خته وهری و سه عاده تی له ش و لارو مادی (جیسمانی و مادی).

ب - به خته وهری و سه عاده تی گیانی و ئاوه زی و اتا: (رو حی و نه قلانی).

حوکه مای ئیلاهی و خواناسان له م بابه ته وه ثم قسه ده هیته گۆر که ئایا نه وه ی دای
سه لمینن و سابتی بکه ن که سه عادهت و شه قاوه تی گیانی و ئاوه زی له سه عادهت و شه قاوه تی
نه بوژهنی و له شی و مادی زۆر گه و ره تر و فره تر شیایوی سرنج دانه. بیروپرای (بو عه لی سینا) له
(نمه تی) هه شته م کتیبی ئیشارات و بیروپرای (سه درالمته نه لیهن) له بهرگی چواره می

(ئیسفار) دا له هینانه گوړی ئەم مهسه له ته نیا ئەم شاخه له شاخه کانی مهسه له ی سه عاده ت باس ده کری جاله بهر ئەمه نه چون به لای مه به ست وقسه کردن له شاخه کانی تری ئەم مهسه له به یانه یان بهر، ژاوه ته، مر قسه کردن له شاخ و بهر گه کانی تری ئەم مهسه له به. له لایه کی تره وه، تا ئیستا له پهراوه ی، فه لاسیفه ی ئیسلامه تی و زانایانی جیهانی نا ئیسلامه تی قسه و باسکردنیکی پراوپر له م باره وه ناییندری. ئەوه ی له م به شه دا ئە ی خویننه وه هه رچه نده ناتوانی باسیکی کامل و پر به پیست ییت به لام ئەشی بتوانین ئەوه به باسیکی کورت و تیگه یینه روت ته ژ ی له قسه به یینینه ژماره.

ئەو مه به ستانه ی والیر ه دا دینه گوړ ئەمانه ن:

۱- سه عاده ت و اتا: (به خته وه ری) چ وه چییه؟

۲- سه عاده ت و چیژه و اتا: (له زه ت).

۳- ئایا مروّف به خو کرد و خورسک و ته بیعت به خته وه ری و سه عاده ت ویسته؟

۴- به خته وه ری و ئاره زو.

۵- به خته وه ری و رازی بون.

۶- به ک قسه و باسی کو مه لایه تی.

۷- به شه کانی به خته وه ری.

۸- پله و پایه ی به خته وه ری و سه عاده ت.

۹- هو و سو نگه، وه ئەو شتانه ی وا به خته وه ری و سه عاده ت دا بین ئە که ن.

۱۰- ئاسو یه ک له به ک زنجیره قسه و باس دا.

۱۱- ئایا ئینسان بو گه یشتن به بخته وه ری، نیازی به ریگا نیشانده ر هه یه؟ (واتا: نیازی به

پیغه مبه ران هه یه).

له سه ره تا وه ئاوا دیته بهر چا و که به خته وه ری و بی به ختی و نه هات له باری و اتا وه. رونا که.

ئه گهر تارمايي و ئيشكاليك هه يه له قسه و مه سه له كاني ترايه. چونكا له ههر كه سيك پيرسي ئايا به خته وه ريت ئه وي يان نا؟ بي بير كردنه وه ئه لي: به خته وه دريم گهره كه. ئه گهر بيژي، ئه ي بي به ختي و شه قاوه ت چي؟ به له ز ئه لي: نام گهره كه. هيچ كه سيك له راست ئه م پيرسياره دا بيرنا كاته وه و نالي: تو به خته وه ري و بي به ختيم بو تاريف بكه و پيم بناسيني تا بزائم كيهه يانم ئه وي يا نامه وي.

ليروهه رون ئه بيته وه كه به خته وه ري و بي به ختي و شه قاوه ت (هات و نه هات) لاي هه مو كه سيك و اتا و راوه تيكي روناكي هه يه و نيازي به پيناسين نيه. ساده ر كه وت كه ئه مانه له و جو ره و اتايانه ن كه نياز يان به ناساندن به خه لك نيه خه لك و اتا كانيان ئه زانن چ و چيه. به لام ئه بي بليين: ئه م راده يه به س نيه كه ئيمه مانان سه عاده ت و به خته وه ري له ناساندن بي نياز بزائين. زوري له و اتا و راوه ت هه يه كه واديه بهر چاو به لام كاتي ره وشتي (سوقرات) به كار بهيين و ئه و و اتايه له گه ل و اتاياني تري نيزيك به و به راورد بكه ين و وردينه وه و بيكو لينه وه، ئه بينين ئه وه و اروناك له چاوي ئه دا به ره به ره جيگاي خوي به يه ك جو ره: ناروناك و ناديارى ئه گو رپته وه و له بهر چاو به بوليله و به تارمايي ديه بهر چاو.

به خته وه ري و سه عاده ت له روانگاي گشت خه لكه وه ها و واتاي چيژه و له زه ت، ئاسوده بون، سه ركه وتن، گه يشتن به ئاره زو، شادي، خوشي رازي بون و خوش هاتن له سازبوني كار و بار وه و اتاي تري وه كو ئه وانه و اوتمان، به لام كاتي به خته وه ري و سه عاده ت به وردى له ته ك هه ريه كه له وانه به راوردى ئه كه ين تي ئه گه ين سه عاده ت له م و اتايانه نيزيكه به لام ئه وانين نيه به ته واوه تي.

جا له بهر ئه مه پيوسته له بهرا ئه م بهرا ورد كردن و هه ل سه نگانده بخهينه بهرچاو تا له دوايي دا يا له كاتي ئه م بهرا وردانه دا و اتايه كي ديار بو سه عاده ت و به خته وه ري بدوزينه وه. پيوست نيه كه له ريشه ي لوغه وي ئه م دو بيژه: (كه ليحه) قسه بكه ين و بكو لينه وه كه ئايا

سه عادت و به خته وهری له م بابه ته وه له جیگای تایه تی خوئی به کار دی که واتای یارمه تی تیدایه و به خته وهر به که سیک ئه وتری، که گه ریانی جیهان به دهنگی به وه هاتبی و شهقاوه تیش دژه و له حاند ئه م واتایه دایه یا وه کو له بهرا سه رنج به واتای شهقاوهت دراوه، که به مانای: رهنج و دهر د، سهختی وزه ختییه. وه سه عادت بهر ئاوه ژو به واتای رزگار بون و ئاسوده بی له رهنج و دهر ده؟

به پروالته له بابهت ریشهی لوغهوئی یه وه ناتوانین دو واتای له راست یه کترینه وه بو ئه م دو بیژه بدو زینه وه به لام له عورفی عام و خاسا ئه م دو که لیمه یه دوروست له راست یه کترین دان. ههروه کو له قورئانا ئه م دو بیژه له راست یه کترین دانراون:

(يَوْمَ يَأْتُ لَا تُكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِذَنبِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ قَالُمَا الَّذِيْنَ شَقُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ) 'ئهوئی یانی روژی که (قیامت) دادی هیچکس بی ئیجازه ی خواقه ناکات. تا قمی له وانه به شهقاوهتن و تا قمی کیش به خته وهرن (:تا قمی به خته وه رو تا قمی بی به ختن) ئه وانه ی وا به شهقاوهت بون له ئاگران و بوئه وانه زه فیر و شهیق (:نالهی زور و هه ناسه برکی هه یه)... له م ئایه تانه دا خوا خه لکی کردو ته دو تا قم، تا قمی به خته ور وه تا قمی بی به خت.

(فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ) سه عید له ریشهی سه عاده ته و به مانای به خته وهری و هات و ساز بونی که رهسته ی ناز و نیعمه ته وه (شقی)ش له ریشهی (شهقاوهته) و به واتای ساز بونی که رهسته ی گرفتاری و بی بهختی و نه هاتی وجهزا و تو له لسهندن و به لایه. هه ر جو ر بی به خته وهری و هات و بی بهختی نه تیژه ی ئاکار و رهفتاری مرو ف خو یه تی له م جیهانه دا. ئه توانین بلین: به خته وهری یانی: ساز بونی که رهسته ی پیگه یشتن بو یه ک تا ک یا یه ک کو مه ل و کو مه لگای به ره ی مرو ف، له راست ئه وه، شهقاوهت و بی بهختیه که خه لک گشت لی بیزارن و ئه ویش

Dr.Saleh Ebrahimi

بریه تی به له: ناجور بونی هه‌ل و مهرجی سه‌رکه‌وت و پیشکه‌وت و پیگه‌یشتنی تاک و کومه‌ل.
که وایی هه‌ر که سیک له بابه‌ت هه‌ل و مهرجی گیانی، له‌شی، بنه ماله‌ییه‌وه یا ژینگه، فه‌ره‌ه‌نگ
که‌ره‌سته و سو‌نگه‌ی پتری بو‌گه‌یشتن به ئامانجی سه‌رکه‌وتن به‌ده‌سه‌وه بیت له به‌خته‌وه‌ری و
سه‌عاده‌ت نیزیک‌تره. یا به واتایی تر ئه‌وه به‌خته‌وه‌ر. هه‌رکه‌سیش دو چاری که‌م بونی هو‌ی
به‌خته‌وه‌ری و توشی که‌ندو کو‌سپ‌بی و نه‌توانی به‌سه‌رگیر و گرفت زالی بی و سه‌رکه‌وی ئه‌وه
بی به‌خت یا شه‌قی به.

به‌لام ئه‌شی بزاین که پایه و بنه‌ره‌تی ئه‌سلی سه‌عاده‌ت و شه‌قاوه‌ت، و یست ولی بران ولی
نه‌وینی مرو‌ف خو‌یه‌تی ئه‌وه ئینسان: ئه‌نزانه، که ئه‌توانی که‌ره‌سته‌ی پتویست بو‌خودوروست
کردن ته‌نانه‌ت بو‌دوروست کردنی کو‌مه‌لگای خو‌یشی ساز بکات. ئه‌وه ئینسان خو‌یه‌تی که
ئه‌توانی له‌گه‌ل دارو ده‌سته و هو‌ی بی به‌ختی و شه‌قاوه‌ت بکه‌ویته‌مله به‌ملانی و مل‌بادا،
یاسه‌ر بو‌نیری دانه‌وینی.

پیغه‌مبه‌ران لایان وانیه که سه‌عاده‌ت و شه‌قاوه‌ت هات و نه‌هات له‌دل و ده‌رونی ئینسانا
بیت یا له‌ناو ده‌رونی به‌ره‌ی مرو‌ف دا‌روابن، چونکا ته‌نانه‌ت که‌ندو کو‌سپی ژینگه‌و بنه‌ماله و
که‌له‌پورو میراتیش له‌راست‌لی بران ولی نه‌وینی ئینسانا شیای گو‌ریان و به‌راوه‌ژو کردن
مه‌گه‌ر ئه‌وه که ئه‌سلی ئیراده و ئازادی ئینسان: ئه‌نزان بده‌ینه‌دوا و مرو‌ف به‌مه‌حکومی هه‌ل و
مهرجی جه‌بری بزاین و به‌خته‌وه‌ری و شه‌قاوه‌ت به‌زاتی یا به‌شتیکی جه‌بری ژینگه‌و شتانی
وه‌کو ئه‌وه دابنن و بزاین که دیاره‌ئم بیرو‌پایه‌ش له‌روانگای فیرگه‌ی پیغه‌مبه‌ران و فیرگه‌ی
ئه‌قل و ئاوه‌زا مه‌حکومه. هه‌ندی و تویانه: کاکله‌ی به‌خته‌وه‌ری ئه‌وه یه‌که ئینسان له
ئاخرین پله و پایه‌ی ژيانا به‌ئیش و کاری به‌خته‌وه‌را نه‌دوایی بیت. و کاکله‌ی
شه‌قاوه‌تیش ئه‌ویه که ئاخیری ژيانی به‌کارو کرده وه‌ی بی خیره‌وه‌دوایی بیت و
بیرپه‌ته‌وه هه‌ندی تر و تویانه: به‌خته‌وه‌ری بو‌که‌سیکه که له‌چاره‌نوسی خه‌لکی تر په‌ندوه‌رگری

و بی به خه تیش نه و که سه به که فریوی هه وای نه وس بخوا و بادی هه واییت.

هه ندیکیش و تویانه: چار شت هوئی به خته وه ری و چار شتیش هوئی بی به ختی ئینسانه.

نه و چارانهای واهوئی هات و به خته وه رین نه مانه ن:

۱- هاولف و خیزانی چاک.

۲- خانوی بهر گو شاد.

۳- هاوسی و دراوسی شیاو.

۴- نه سپ یا که ره سته ی سواری چاک.

نه و چارانهای واهوئی نه هات و بی به ختین نه مانه ن:

۱- جیرانی خراب و به دخو.

۲- ژن و خیزانی به دخو یا مال و میردی خراو.

۳- خانوبه ره ی ته نگ و بهر ته سک.

۴- نه سپ و که ره سته ی سواری خراب و ته ق و له ق و شق و شرپ.

له بهر نه وه ی نه م چواره له ژیانی مروف دا نه خشیکی گرینگی بهر فره یان هه به و هوئی

سهر که وت یا تیشکانی به ره ی ئینسانن باش په ره دار بونی واتاو راهه تی به خته وه ری و

بی به ختی له روانگای ئیسلامه تی دا روناک نه بیته وه.

یه ک ژنی چاک و مالی خوش و دلگیر یا یه ک ماله میردی باش. ئینسان بو لای

هه مو جو ره چاکه و چاکه کردنیک دنه نه دا. یه ک خانوبه ره و جیگاو ریگایه کی

بهر گو شاد و خوش گیان و بیرو هزری ئینسان نارام و دل خوش و سهر خوش پرا نه گری و

ئاماده ی نه کات تا زیا تر تیکوشی له پیناوی ئاوه دانی ئاخ و په خی زید و مال و نیشتمانی

خوی با شتر خه بات بکات و پترو قیته وه.

جیرانی به دخو به لا خولقینه، به لام جیرانی چاک و شیاو زور به ئاسوده یی وه ته نانه ت بو

پیشکوتن و گه یشتن به نامانجگه لی ئینسانی یارمه تی مروّف ئەدا، یه ک وه سیله ی سواری چاک و ته یار بو گه یشتن به کار و بار: ئەرک و ئەسپارده ی تاکی و کومه لایه تی فره شوینی هه یه، دیاره ئەسپی سواری له پرو لاوازو دال گوشت یا ماشینی قورازه و شق و شرپ ئەیه ته هو ی دوا که وتن و ده رده سه ری چونکا هیچکاتی له کاتی پیویستا ئینسان ناگابه کار و باره کانیدا. پیغه مبه ری مه زنی ئیسلام فه رمویه تی: ئەم چارشته نیشانه ی نه هات و شه قاوه تن:

۱- گریان نه هاتن و فرمیسک نه رشتن.

۲- دل په قی.

۳- چاوه نه زیری و ته ماعکاری بو خر کردنه وه ی رزق و روژی و پول و دراو.

۴- پی داگرتن و زیاده په وه ی کردن له گوناح و تاوان و گوناح کردن.

دیاره ئەم چوار فه رموده ی پیغه مبه ره ئیختیارین وله ئا کار و کرده وه ی ئینسان خو یه وه سه رچاوه ئە گری و به م جوړه دوره وه خستنی ئەم که ره ستانه ی هو ی نه هات و شه قاوه ته له ژیر ده سه لاتی مروّف خو یدایه.

ئه گه ره ئه وه مو که ره ستانه که بو به خته وه ری و بی به ختی له فه رموده که ی پیغه مبه را قسه مان لی کرد و هه مو که س نه خشی گرینگی شوین دانیانی ئەوانه له ژیا نا ئەزانی و ههستی ئە کات له گه ل هو و که ره سته و نیشانه ی پرو پوچا که ته نانه ت له روژگاری ئە توّم و تو زقاله زره و که موسکه دا تا قمیککی زور باوه زیان پییه تی به راوردی بکه ین به م راسته قانییه ئە گه ین که فیر کردنه کانی ئیسلامه تی تاچ راده یه ک راست و به راورد کراون. هیمان زورن که سانیک که لایان وایه نالی ئەسپ هات و به خته وه ری دینی و روژی سیانزه به دبه ختی.

په رین و بازه له باز به سه رگوله ئاگرا له چوار شه مه سوری دا به هو ی به خته وه ر بون دانه نین خویندنی مامر و مریشک به شوم ئەزانن، یا هه لآ واسینی کوژه که ی شین و سور یا شه وه، به رده شه وه به هو ی دوره وه خستنی به لآ و جرو جانه وه رانی به ئازار دا ئەنین، یا

ئاو پرشتن به شوين خوشه ويستانا به پرونا كايي و باش وشكاندني كيته لهي رهش به شوين دژو ناحه زانا به دوره وه خهري به لاو گوڤر به گوڤري ته و دژه نه زانن.

به ژير نه رديوانا روښتن به نه حس و پشمين كه جاريك بي به وه دا نهين كه دياره كاره كه يان لي تيك نه چي و نه هاتيانه. به لام ديني پيروزي ئيسلام خه تي باتلي به سه رگشت هم جوړه كارو باوره: ناشياوه، نا ئيسلامي يانه دا هيناوه به خته وهري و شهقاوه تي ئينسان له سونگه ي خوو ئاكار و كرده وه ي ناشيرين، ناشياو، نه گونجاوونه خونجاوي خو ي نه زاني، نه ك شتي تر. هه مومان باش نه زانين كه سه عاده ت و له زه ت: (چيژه) له پروانگاي و اتاوه زور ليك نيزيكن (هه ر و هها شهقاوه ت و رهنج) به لام هم دوانه (سه عاده ت و له زه ت) موراديفي (هاوال ناو) يه كترين وه كه يشتن به له زه ت موراديفه له ته كه گه يشتن به سه عاده تي دل و دهر و نه هه ر و هها هه لگرتني باري رهنج و دهر دوبي به ختي شهقاوه ت نييه چونكا نه گونجي له زه ت و چيژه كه رهنج و دهر ديكي گه و ره به دواي خويا بهيني و نه ش گونجي رهنج و دهر ديكي به ر كول و سه ره تاي چيژه بيكي گه و ره تر له خو ي بيت، نه ش گونجي گه يشتن به له زه ت و چيژه بيته هو ي له ناو چوني له زه تي گرينگتر و گه و ره تر يا رهنجي بيته هو ي نه ماني دهر دو رهنجي گه و ره تر.

له گشت هم حالانه دا واقعيه تي له زه ت و رهنج پاريزراوه، ياني: ئاوا نييه كه له زه ت و چيژه به كه به رگري له له زه تيكي گه و ره تر بكا يا بيته هو ي رهنجيكي گه و ره تر و ئيتر به له زه ت و چيژه نه بيته ژمار، به لام ئاوه ها له زه تيكي به به خته وهري دا نانري، هه ر و كو رهنجي كه به ر كولي له زه تيكي له خو ي گه و ره تره يا به رگري كاره وه ي رهنجيكي گه و ره تره به نه هات و شهقاوه ت و بي به ختي نايه ته ژماره.

به خته وهري به شتيك نه و تري كه گه يشتن به وه هيج جوړه په شيمانتيك نه هيني، وه شهقاوه ت له شوينيكا يه كه به هيج ريگايه كا قورسي نه و له بهر چاونه كه وي. و اتا: به ره ي مرو ف

واتای: بهخته‌وه‌ری بو مه‌به‌ستی ناخ‌ری خوئی هه‌لبژاردوه، وه واتای: شه‌قاوه‌تیش بو نوخته‌ی راست نه‌و یانی: شتی‌ک که بو هه‌میشه نه‌زان و ئینسان نه‌بی له‌وه‌دوره‌وه که‌وی له‌به‌ر چاوی‌گرتوه‌وه‌لی بژاردوه. به واتایی تر به‌خته‌وه‌ری مه‌به‌ستی بی هه‌ل و مه‌رجی به‌ره‌ی مرویه‌وه شه‌قاوه‌تیش له‌به‌ر چاوه‌وتوی بی به‌ندوه مه‌رجی ئینسانه. جاله‌به‌ر نه‌مه‌ته‌گه‌ر که‌سی‌ک یا مه‌سه‌له‌ک و ئاینی‌ک بیژی: که من به‌ره‌ی مروی نه‌گه‌بینمه به‌خته‌وه‌ری به‌م واتایه: نه‌وه‌ی وا من ئیدی‌عی رابه‌رایه‌تی به‌ره‌وه‌لای نه‌که‌م شتی‌ک نیه‌که بتوانی باشتر له‌وه‌فه‌رزبکری به‌لام له‌زه‌ت وانیه، نه‌گه‌ر که‌سی‌ک ئیدی‌عی گه‌یاندن به له‌زه‌تی‌کی کرد به‌سه، که به‌وه‌له‌زه‌ت و چیژه‌یه‌بگه‌ینی‌چ هوئی ره‌نجی گه‌وره‌تر یا فه‌وتاندنی له‌زه‌تی‌کی گه‌روه‌تر بی یا نه‌بی.

له‌زه‌ت و چیژه‌په‌یوه‌ندی هه‌یه‌به‌یه‌که هیزولیهاتوی تایه‌تی ئینسان یا ئازال به‌لام به‌خته‌وه‌ری پیوه‌ندی هه‌یه‌به‌گشت هیزولیهاتویی به‌کان و لایه‌ن و ره‌خه‌کانی ژیانی ئینسان. له‌زه‌ت له‌سه‌ر خویش بون یا ناخویش بون خول نه‌خوات واتا: به‌تامة یا بی‌تامة، مزه‌ه‌یا تفت و سویره‌تال و ترشه‌به‌لام به‌خته‌وه‌ری له‌سه‌ر به‌رژه‌وه‌ندی و نا به‌رژه‌وه‌ندی نه‌گه‌ری. چیژه‌وه‌له‌زه‌ت پیوه‌نی به‌زه‌مانی حال و ئیستا که وه‌هه‌یه، به‌لام به‌خته‌وه‌ری به‌زه‌مانی حال و ئایه‌نده‌وه‌یه‌کسان پیوه‌ندی له‌پهل‌هاویشتن و په‌ره‌دان دایه، ره‌نج و له‌زه‌تی هه‌ر ره‌خه‌نه‌ره‌خه‌کانی هه‌بونی ئینسان به‌چه‌شنی سه‌ر به‌خو نه‌گریته‌وه، به‌لام به‌خته‌وه‌ری هه‌مه‌لایه‌نی و گشت ره‌خانی‌یه.

جا هه‌ر له‌به‌ر نه‌مه‌یه‌دیاری کردن و جیاکردنه‌وه‌ی له‌زه‌ت له‌رنج ئاسانه به‌لام جیاکردنه‌وه و دیاری کردنی به‌خته‌وه‌ری له‌نوخته‌ی راسته‌وه‌خوئی (بی به‌ختی) سه‌خته. به‌لکو له‌بابه‌تی‌کیشه‌وه‌ناگونجی. یه‌که‌زانای ره‌وان و گیان‌ناس که ته‌نیا کارو باری گیان‌ناسی نه‌زانن، نه‌توانن له‌بابه‌ت له‌زه‌ت و ره‌نجه‌وه‌قه‌سه‌بکا و بیرده‌ری به‌لام بیر ده‌رپرین له‌بابه‌ت

سه عادت و شقاوت هه و ئه ركه و ئه سپارده ی یه ك فیله سوفه كه ئه لئى: جیهان و ئینسان و كو مه ل ئه ناسم.

وه ئوعى بیرو را ده رپرینی ئه و هوژانه سه بارهت به سه عادت و شقاوت هه و پیه و ندیكى ته واوتی به نهوعى جیهان تی روانی و ئینسان ناسی ئه و هه یه. له م ریگایه وه یه كه پیشیاری هوژانغان سه بارهت به سه عادت نه زیله ی عاسمان و پرسمانه و جیاوازیان زوره.

یه كیك به خته وه ری زیاتر له به دهس هیئانی لهزه تا و یه كیكى دیکه له تهركی لهزهت و مراندنی ئیراده ئه زانی. یه كیك به كارو بارى ئه نبوژنی و مادی ئه روانی و یه كی تر سه رنج ئه داته كار و بارى گیانی و روّحی یه كیك ده موکات و سات به ده رفهت دا ئه نی و یه كی تر ئاخو بینی ئه كاته دروشمی خوئى. به لام لهزهت و رهنج هه روه كو به دیهاتوی تایبه تی نه فسانی و دل و دهرونین ئه كه و نه ژیر چاوه دیری جهرباندن و تاقي كردنه وه ی کرده وه یی، زوره به ئاسانی یه كیه تی بیرو را سه بارهت به وانه پیک دی.

هوئى ئه مه كه زوره ی خه لك باوه كو هه مو ئه لین به خته وه ریمان ئه وئى به دوی كاری جیا جیادا ئه رون و ریگای جیا جیا بو گه یشتن به و ئامانجان هه ل ده بژیرن ئه مه یه كه جووری ئیفكرینی تا كه تاكى ئه وانه و یا فیرگه و ئایینی كه پیه و ندی یان پیه وه هه یه و بر و او باوه ریان پیه یه تی له باره ی ئینسان و جیهانه وه جیا یه. دیاره رهخى تریش هه یه له گه ل دیارده و ئامازه كردن به مه كه ئایا سه عادت مو تله قه یا نسبی یه قسه ی لئو ده كه یین.

ئایا ئینسان به خو كرد به خته وه ر وسته؟ له و جیاوازی یه ی وا له نیوان لهزهت و به خته وه ری دا ده رمان خست، دیاری ئه دا كه لهزهت یه ك بئدی و رهخى یه: به لام به خته وه ری هه مه رهخى یه، لهزهت یه ك حالهت و په دیده و به دیهاتوی تایبه تی دهرونی یه و شیایى ئامازه كردنی و یژدانی هه یه. به خته وه ری یه ك و اتای گشتی دانراوی یه كه له به راورد كردن و جمع و ته فریقی گشت لهزهت و چیه و رهنج و ده ردیك په یا ئه بی. و اتای به خته وه ری له بهر ئه وه ی

بو به ره‌ی مروّف په‌یا بو که نه‌توانی له‌چیزه‌و ره‌نجا پیکه‌وه به‌راورد بکات و بُعدو ره‌خه‌جیا جیا‌کانی بگریته‌ ژیر چاوه‌دیری ریځگایه‌ک بگریته‌ به‌ر که به‌تیکرایي زیاتر و ته‌واوتر له‌چیزه‌و خوښی که‌لک وه‌رگری و ره‌نج و دهر د بگه‌بینه‌ پله‌ی نوخته و صفر یا بیگه‌بینه‌ نه‌و پهری سنوری که‌م و سوکی به‌لام له‌زه‌ت په‌ک حاله‌تی تایبه‌تی گیانی و دهرونی په‌و پیوه‌ندی به‌هیدی و هیمنی په‌ک شت یا په‌ک هیژو په‌ک لیها‌تویی، وه‌ یا په‌ک نه‌ندامی ئینسانه‌وه‌ه په‌جاله به‌ر نه‌مه‌ناسین و جیا‌کردنه‌وه‌ی له‌زه‌ت و ره‌نج به‌خو‌کرد و غه‌ریزه‌وه‌یه.

به‌لام ناسین و جیا‌کردنه‌وه‌ی سه‌عاده‌ت و شه‌قاوه‌ت له‌یه‌کتر به‌غهریزه‌و به‌خو‌کرد. نیه‌به‌لکو به‌ئاوه‌زو نه‌قله، چ‌ئاوه‌ز راسته و خو‌بلتی نه‌ی‌ناسم و جیای نه‌که‌مه‌وه‌ یاری‌نشانده‌ری ئینسان بیت له‌سو‌نگه‌ی فی‌رگه‌و ئایینکه‌وه‌ که نه‌و فی‌رگه‌و ئایینه‌ری نشانده‌ری راسته و خو‌ی به‌خته‌وه‌ری و سه‌عاده‌ته. هه‌ر جو‌ر بیت به‌خته‌وه‌ری غه‌ریزی نیه‌.

جاله‌به‌ر نه‌مه‌که نه‌وتری هه‌ر که‌س به‌خو‌کرد به‌خته‌وه‌ری ویسته و هه‌مو خه‌لک نه‌چی به‌دوی سه‌عاده‌تا راست نیه‌، نه‌وه‌ی که هه‌مو خه‌لک به‌دویدا نه‌چی له‌زه‌ت و چیزه‌یه، ته‌نیا نه‌وکاته نه‌توانین بلین: که‌سیک به‌دوی به‌خته‌وه‌ریدا نه‌روا جا چ‌راست‌پروا یا خوار که له‌راستیا دانیشتی و لیکی‌دا بیته‌وه‌ و سودو‌زیانی پیکه‌وه‌هه‌ل سه‌نگاند بی و له‌نیو‌ه‌وانه‌دا ریځگایه‌کی هه‌ل بژارد بی. که‌وا بو له‌وه‌رامی نه‌م پر‌سیاره‌دا که‌ئایا ئینسان به‌خو‌کرد به‌خته‌وه‌ری ویسته نه‌بی بلین: نه‌گه‌ر مه‌به‌ست نه‌مه‌یه که هه‌مو‌ی خه‌لک به‌دوی گوم‌بری. به‌خته‌وه‌ری‌دا نه‌رون شتیک هه‌یه‌نه‌ویش نه‌وه‌یه که له‌ناسین و جیا‌کردنه‌وه‌دا به‌لای زوره‌وه‌توشی هه‌له‌نه‌بن، راست نیه‌چونکا زوره‌ی خه‌لک له‌دل و دهرونی خو‌یان په‌یره‌وی نه‌که‌ن نه‌له‌قل و ئاوه‌ز و چیزه‌و له‌زه‌ت ویستن نه‌له‌به‌خته‌وه‌ریه‌وه‌ نه‌گه‌ریش مه‌به‌ست نه‌مه‌بی که نه‌قل و ئاوه‌زی ئینسان به‌خته‌وه‌ری نه‌و نه‌ناسی و دیاری و نیشانه‌ی نه‌کاله‌روی سرشته‌وه‌به‌دوایدا نه‌چی، نه‌مه‌مه‌به‌ستیکی دروسته.

به خته وهری و ئاره زو

دیاره هر که سیک یه ک زنجیره ئاره زو که لیکه هه یه و زور تامه زرویه که به وانه بگا جا نه گه به و که سه بگو تری به خته وهری خوت بیژه بزاین که له چ شتانیک دایه تابوت ساز بکری نه و که سه هر کارو نیاز و ئاره زوه کانی خوئی به زمان هه لده ریژی و دوپاته یان نه کاته وه و ده ریان نه خاته دهره وه. هندی که س وای دانه نین که به خته وهری بریه تی یه: له گه یشتن به ئاره زو و سه رکه وتن و به دهس هینانی مه بهستی پیویست. وه هر که سیک که به ئاره زو و، مه بهسته پیویستیه کانی خوئی که یشتی به به خته وهری ته واوه تی که یشتوه هر که سیش که به هیچ ئاره زویه ک له ئاره زوه کانی خوئی نه گه یشتی به دبه ختیکی ته واوه و هر که سیش که به هندیک له ئاره زوه کانی خوئی که یشتی هر به و نیسه ته که به ئاره زوی خوئی که یشتوه به هندی له به خته وهری یه کانی خوئی که یشتوه.

نه تیژه: به خته وهری ئیتها که ی له م بیچمه را که یندراوه، که و ابو (زرینگ) سته مکی نه ته نیا سه بارهت به و (نازرینگ) نه کردوه به لکو تازه نه و پهری خزمه تیشی به م چینه (نازرینگ) ه ناموره فه کردوه.

به لام نه گه بیژین: به خته وهری بریه تی یه: له گه یشتن به و پهری خوئی گونجاو وه دوره وه خستنی زوربه ی رهنج یا که یاندنی پله ی دهر دور رهنج به نوخته ی ئاخو به واتایی تر نه گه بیژین به خته وهری بریه تی یه: له فعلیهت گه یشتن به هه مو هیزو لیها توه کانی مادئی و معنه وی وجودی ئینسان، وه دور خسته وه ی زوربه ی بهر هه لست و دژواری و د ژایه تی نه وانه که هر نه وانه ش نه بنه هوئی دهر دور ئازار چ ئینسان خوئی به هه بونی نه و لیها تویی یانه ئاگادار بی یا نه بی وه چ بزانی که جیهانی ئافه رینیش هه ل و مهرجیکی تایه تی بو نه و ساز کردوه که له ریگای نه و لیها تو یانه وه به به خته وهری به گا یا نه زانی لیره وه نه بی بیژین: هه رجه ند چینی

زرینگ و چروسینهرو چهوسینهرو توانیویه تی رازی بونی چینی تر ساز بکات وه هرچهنده نم
چینهش وائزانی گه یشتونه ته بهخته وهری کامل له هه مان کاتا هندی له بهخته وهری نم چینه به
هوئی چینی زرینگ کوروسینرا وه ته وه و رفیندراوه یانی چینی زرینگ ملهوری و ستم و
زولمی له چینه که ی تر و اتا: چینی نا زرینگ کردوه.

به لکو زولمیک که بهم جوړه یه له ستمیک که هوئی نارازی بونی نه و چینه یه زور ناحهزو
کریت تره چونکا ستمیک که نه و که سه یا نه و که سانه ههستی پی نه کهن وه کو نه خوشیکی
دهرده داره که ههستی دهرده داری نه خوشه که به جولّه جولّه خات که پروا چاری بکات به لام
ستم به چه شنی بهرو وه کو نه خوشیکی بی دهرده که هه رگیز نه خوش له بیری چاره ی دانیه که
لای بات نه و پهری خزمهت و راژه یه ک که چینی زرینگ و «موره فه» بهم چینه نازرینگی
کردوه. نه مه یه که له بهر نه وه رازی کردون دهر دو ئیشی نه وانی له ناو بردوه به لام،
بهخته وهری ته نیا «ناسوده یی» وه بی دهر دو ئیشی نییه بهخته وهری یه ک و اتای عهده می
(نه بونی) به و اتای نه بونی رهنج و دهر دنییه بهخته وهری پی راگه یشتنی هه مولایه نی خوشی و
ره حه تی و سودو چیژه و له زه تگه له. به لکو هه ر وه کو و تراوه: نم جوړه دهرده داری یانه
له گه ل دهرده داری له ش و لاری وه کو چا و یشه دیا نیشه (ددان ئیشه) به راورد نا کرین و ناتوانری
لابردنی نه وانه به خزمهت و راژه دابنرین.

نم جوړه دهرده داری یه له سرینگی بیداری و وشیری کومه له وه یه سوک کردن بهم جوړه
خوی جرم و جینا یه تیکی تره خوزیا و بریا و زاری له نه خوشی دایه کاتی نه خوشی هه موگیان و
له ش له بیداری دایه.

هه ر که سیک بیدار تره پر ئوف تره

هه ر که سیش و شیار تره روسور تره

سا بزانه ئەم بنه رته ئەی ئەسل و یست

هەر که سیك دەر دەر دار تره ئەو بپرندە تره

بە شە کانی بەختە وەری:

بەختە وەری ئە گەر بیدەینە پال ئینسان که هەویریکه له له ش و گیان ئاویته بوە، هیچ بەش و کهرتیکی نییه له یه ک شت زیاتر هیچی له گۆرانییه. بەلام ئە گەر له ش و گیان جیا دابنن دياره بەختە وەری ئەبیتە دو بەش: بەشی له ش و بەشی گیان. بەختە وەری لەشی بریەتی یه: له پی پراگە یشتنی هەمە لایەنە و کاملی لەزەت و چێزە لەش و لاری به له بەر چاو گرنتی مادە و هیزو، و زەو کهم و کوری لەزەت و چێزە و دورەو خستنی ئەو پەری دەر دو رهنجی لەش و لاری.

بەختە وەری گیانی و رووحیش بریەتی یه: له پی پراگە یشتنی هەمە لایەنە و کاملی لەزەتی رووحی و گیانی، وە دور خستە وەری ئەو پەری دەر دەر داری رووحی و گیانی. وە هەر و هاش ئەتوانی بەختە وەری هەر ئەندامیک له بەختە وەری ئەندامی تر جیا بکهینە وە و بەختە و ریش سەبارەت به وزه و هیزو ئەندام دا بەش بکهین: بەختە وەری دیتن: (چاو) بەختە وەری بیستن یا «گۆی». بەختە وەری ئاوەز یا هیزی ئاوەزی وهی تر. بەلام هەر جوور بیت بەختە وەری له لەزەت جیایه و ئەو نییه، بەختە وەری دیتن له گەل چێزە و لەزەتی دیتنا جیایه.

ئە گونجی شتیك بو دیتن لەزەت و چێزە بیت بەلام له و باره وە که خودی دیتن و چاو هوئی زیان بیت بەختە وەری نه بیتە ژماره، و اتا: بەختە وەری بدەینە پال هەر شتیك یا نیسبەتی بدەینە پال ئەم مرووف یا ئەو ئینسان نابێ لایەنی هەمە لایەنی ئەو له بەر چاو نه گرین. بەراوه زوی لەزەت و چێزە و اتا: ئەتوانین لەزەت و چێزە بدینە پال ئەم شتە ئێه و چته که.

پله و پایه ی به خته وه ری:

هه ره وه کوله زهت و ره نج که، مه بنای ته سلی سه عادهت و شه قاوه تن پله و پایه ییکیشیان هه یه وه تا که کانی به ره ی خه لک سه بارهت به وزه ی و هر گرتنی له زهت و چیژه له یه ک پله و پایه دانین بو وینه پله ی له زهت و چیژه ییک که یه کیک له زانست یا عیادهت یا جوانی و خوشیکی یا چاکه و کار چاک، وه ته نانهت له خوردن و خوردانه وه تیکه لی له گه ل ژنا (تیکه لی ژن و پیاو) ته نانهت تیکه لی پیاو له ته ک کچ و ژنی جوان و جه وانا له زهت و چیژه زیاتره تا له ته ک ئافره تی پیرو پاتالا، چونکه کچ و ئافره تی جوان نوری زور تره - هه ره له بهر ته مهش له زهتی تیکه لی له ته کیا زیاتره. دیاره له سه ره به لینی شیخی ئیشراقی کورد، تیکه ل بون له گه ل ئافره تی جوانا له گه ل تیکه ل بون له ته ک ئافره تی پیرا پله و پایه ی له زهت و چیژه یان زور لیک تر جیان. یه کیک یه ک لیا تویی له بیچمیکی به هیژدا هه یه، یه کیکی تر کزو بیتین نه و لیا تویی یه تیدایه و اتا: نه و لیا تویی یه زور که م تیدایه که وایی به ره ی مروف له باری هه بونی وزه وه یز و لیا تویی یه کانی خو رسک و خو کردی جیا ئافه ردیده کراون، جا هه ره له بهر ته مه گه یشتن به چیژه و (له زهت) و به خته وه ری جیان. سالم روانگایه وه پله و پایه ی به خته وه ریش لیک جیان وه تا کی به ره ی مروف له یه ک پله له به خته وه ری دانین، تازه سه ره رای نه مانهش هو ی لاوه کی و دهره وه یی که لیا تویی یه کان به کرده وه و فعلیهت ته گه ینی وه یا بهر هه لست بو ره نج و دهره د پیک ده هینی بو هه مو کسیک یه کسان ساز نابی، دیاره به خته وه ریش که بهم هو یانه وه پیوهندی هه یه جیا به به خته وه ری ئیستیفای هه مه لایه نی یه ته م سود و هر گرتن و ئیستیفای هه مه لایه نی یهش ته گونجی ئاوه ها نه بی، لیره دایه و له م باره وه یه، بو سه عادهت و به خته وه ری پله و پایه ییک په یا نه بی.

له وه ی تائیستا باس کرا دهر کهوت که به خته وه ری پیوهندیکی ته واوه تی به

بزوتنه وهو سه یری پیگه یشتن و گه یینی ئینسان به که مالآتیکه که بیلقوه هه یه تی. سا به خته وهری پپوهندی به بزوتنه وهی مروّف خوّه تی خوئی به لکو ئه توانین بیژین: بزوتنه وهو جم و جول له ملایه وه خوئی به خته وهری یه، هوئی گه یشتن به که مالّ و اتا: به خته وهری خوّه تی به خته وهری و که مالّ هاومالّ و هاواشان و هاوړ کیفی یه کن. ئیسته ئه توانین به یه ک و اتا و بیریکی به رز تر له بابته به خته وهری یه وه نیزیک بکه ینه وه. به خته وهری و بونه وهری و وجود هاومالّ و هاواشان و هاوړ کیفی یه کترین بژمیرین، هه ر بونه وهریک به گویره ی گونجایشی خوئی و دهره تانی که هه یه تی له به خته وهری سود وهر ئه گری، گونجایش و دهره تانی هه بونی هه ر بونه وهریک به گویره ی نیزیکی ئه وه له که وانیه نزمی یا که وانیه به رزی بولای سه ر چاوه و بناوانی بی برانه وهی هه بون و هه بونی دهر که خودایه، دیاره بونه وهران به و پییه ی واله سه ر چاوه ی بی برانه وهی هه بونی دهر نیزیکن له به خته وهری سود وهر ئه گرن، وه هه ر به و پییه ی وا له و دورن توشی بی به ختی دین.

لیهاتوی مروّف بو گه یشتن به به خته وهری راسته قانی به و هه مو نوینگه جیا جیا یانه ی وا هه یه تی بریه تی یه: له لیها تویی بو گه یشتن به پله و پاییه ی قوربی ئیلاهی. (پا ایها الانسان انک کادح الی ربک کذحاً فملاقیه)'. واتانه ی ئینسان، توله ته قالاییکی پر ماندو بونایی بو گه یشتن به خوی خوّت، سا پیی ئه گه ی. هوئی به خته وهری:

له و قسه و باسه گرینگانه یه به لکو له روانگای راستیه وه گرینگترین قسیه و باس سه باره ت به به خته وهری باس و قسیه کردنه له بابته سوئنگه و هویه کانی به خته وهری. لیره دا چهن پرسیاریک هه یه وه کو:

۱- ئایا له بنه ره تا هو یا ئه و هو یانه ی وا له راستیدا مروّف به خته وهر ئه که ن هه ن یا

بهخته وهری له خهون و خه یال به و لاوه شتی تر نییه و له جیهاندا ئه وهی و ئافه ریده کراوه دهر دو رهنج و توشی و بی بهختی و ماندو بون و رهنجه رویی و رهنج به خه ساری و هوپه کانی ئه وانه یه و بهس. ههروه کو ئه زانین کوری زور له فه لاسیفه ی قه دیم و جه دیدی جیهان به دبیینان کردو ته دروشمی خویان و ئاوا بیر ئه که نه وه. دیاره که ئه م جو ره بیر کردنه وه یه له گه ل فه لسه فه ی ئیلاهی دا شیایوی به رانه ری کردن و بارته قایی نین، له نیوان فه لاسیفه ی ئیلاهی دا له م جو ره که سانه په یا نابن به لام فه لسه فه ی مادی و ئه بوژهنی له داوینی خویدا له م جو ره که سانه ی زور په روه رده کرده، ئیستا دهر فه تی قسه کردن له م جو ره مه به ستانه نییه.

۲- ئایا هوپی بهخته وهری ته نیا یه ک شته و ئینسان ئه بی ئه و تا قه شته په یا بکات یا ئه وه یه که بهخته وهری له بارمته ی چهن هوو سو نگه دایه؟

۳- ئایا ئه و ... لانا به نهینی هه یه یا له جیهانی دهر وه یه و ئه بی له دهر وه ی و جودی خو ی بو ی بگه ری؟ و یا به شی له هو ی دهر ونی و به شیکیش بیرونی و دهر وه یی یه؟

۴- ئه گه ره مو ئه و هو یانه یا ههندی له وانه له خودی ئینسانا نهینی بی ت ئایا له له ش و لار و هیزی له ش دایه یا له گیان و هیزی گیانی دایه؟ و یا ههندیکی له له شاو ههندیکی له گیانایه؟ ئه مانه مه به سته گه لیکی زورن که شیایوی قسه ی و قسه ش له بابته ئه وانه وه فره گو ترا وه و کورته ی هه مو ئه وانه ئه مه یه که سه ر چار دی بهخته وهری له ناو دهر ون و هه ناوی خو تا ئه بی بدو زیته وه، زور به ی ئه م خودان بیرانه بهخته وهری یان به ئاسوده بون له دهر دو رهنج دانا وه. وه رایان گه یاندوه تیکلاوی له ته ک جیهانی دهر وه یی دا ئه بیته هو ی دهر دو رهنج. وه هه رچی ئینسان زیاتر خو ی له جیهانی دهر وه یی بی نیاز بکات و پتوهندی خو ی له گه ل دهر وه دا بیری له بهخته وهری که بیجگه له رزگاری له رهنج شتیکی نییه زیاتر سودو که لک وهر ئه گری.

له فلسفه و تهسه و فی هیندی و بیرو هزری بودا و ههروا له فلسفه فی فلاسفه فی کله بی یونان که (دیوژین) ناودارترینی تهوانه یه، وه ههروا له بیرو هزری مانی و پهیره وانی ته و بهم جوړه بیرو هزره وه زیاد تهیینن. به داخه وه ته م جوړه هزره که له به دینی فلسفه فی یه وه سه چاوه ته گری و له ته ک ته وحیدی ئیسلامه تی دا زوری دژایه تی و جیایی هه یه له سوڼگه تی کللاوی و بلا و بونه وه ی هزرو بروای نه ته وه گه لیک که به م جوړه بیرو هزریان ته کرده وه له نیو موسولمانانا به نیو ته قوا و خو پاراستن و ته رکی دنیا وه یا به ناو ده رویش و سو فی بونه وه که و ته بره و، و وه ها وزه ی گرت که له بهر چاوی هندی له خه لک بی سرنج دان و تی روانین که و ته ریزی پیدا ویسته کانی ئیسلامه تی یه وه.

تاقمی تر سه چاوه ی به خته وه ری به جیهانی ده ره وه ته زانن و ته لین: ئینسان و ته نزان به شیکه له م جیهانه و له ژیر شوین تیکردنی هو یه کانی ته م جیهانه دایه و که و ته ژیر شوین تیکردنی هو یه کانی جیهانی که ئینسان ته توانی به ژیانی خو ی دریره بدات و له له زه تو چیره سود وه رگری، ته وه ی وا ئینسان له لایه ن خو یه وه هه یه تی هه ژاری و نیازه، له زه ت و چیره له بهر جوړی وه رگرتنی شوین تیکردنی ته سه بی که له هندی هو ی مادی و ته نبوژنه ی یه وه په یا ته بی وه کو شوین تیکردنیک که ته عسابی چاو له دیتن وه ته عسابی زارو زوان و ده زگای هازیمه له ته ماس له ته ک خورا کا و ته عسابی له مسی له ساوانی له مس کردنی ژن و میرد له یه کترین دا، په یای ته که ن ته نیا شتیک که ته توانین بیژین له دل وده رونی ئینسانه ره هه لده قولی وده ر دو ره نجه، که له سوڼگه ی که م بونی خورا ک یا که م بونی شتی تره وه په یا ته بی و سه ره ل ته دا.

به بروای ته م تاقمه به خته وه ری له سه تاسه ت پیوه ندی له گه ل هو ی ده ره و بی دا هه یه. به لام بی به ختی و ره نجه رو بی ته گونجی هو ی ناوه وه بی هه بی و اتا: له که م و کوری نیاز گه لی مادی و ته نبوژنه ی یه وه په یا بی و ته شگونجی هو ی ده ره و بی بو بیت وه کو ره نجه ی که مرو ف له

سوڻگه‌ی لیدان، زیندان بون یا زهوت کردنی مافی خو‌ی له لایان نه یارانوه توشی دی.
مادی مه‌سله کان له بابته هو‌یا هو‌یه کانی به‌خته‌وه‌ری دا‌ئاو‌ا‌بیرو را‌ده‌ر‌ه‌برن.
بیرو‌راییکی سی‌ه‌میش هه‌یه و‌ه‌ویش‌ه‌مه‌یه‌که به‌خته‌وه‌ری ته‌نیا له‌دل و‌ده‌رون یا
ده‌ره‌وه‌زانین توند‌ره‌وی‌یه، ئینسان نه و‌ایه‌که بتوانی له‌هویه‌کانی ده‌رویی بی‌نیاز بیت و‌بی
یارمه‌تی خواستن له‌وانه بگاته‌که مال و‌به‌خته‌وه‌ری (به‌زاراوه‌ی فله‌سه‌فی مرو‌ف بونه‌وه‌ریکه
موس‌ته‌کفی به‌زات و‌باتنی زاتیش نیه) مرو‌ف نه‌وایش وه‌چه و‌دو‌که‌ل دو‌که‌له (ط‌فیلی‌یه) که
هه‌مو‌خوشیه‌کانی ته‌بی له‌ده‌ره‌وه‌داین بکرین. ئینسان دل و‌ده‌رونی پر و‌ته‌ژی‌یه له‌چی‌زه
له‌زه‌ت که‌ته‌گه‌ر بتوانی‌ته‌وانه‌هه‌له‌نجین له‌چی‌زه‌وه‌له‌زه‌تی مادی و‌ته‌نبور‌ه‌نی ده‌ره‌وه‌یی پر
مایه‌ترو‌گه‌وره‌ترو‌بی‌نیاز‌کاره‌وه‌تره.

هه‌م‌ه‌زرو‌رایه‌نادور‌وس‌ته‌که‌له‌زه‌ت و‌چی‌زه‌ته‌نیا‌وه‌ته‌نیا له‌نه‌تی‌زه‌ی شوین تی‌گردنی مادی
عه‌سه‌بی په‌یا‌ته‌بی و‌سه‌ر‌ه‌هل‌ته‌دا‌ته‌گونجی‌چی‌زه‌وه‌له‌زه‌تیک بو‌ئینسان په‌یا‌بیت که‌هی‌چ‌جو‌ره
ریشه‌ی مادی و‌عه‌سه‌بی نه‌بو‌یی و‌له‌ته‌ک سوڻگه‌کانی ده‌ره‌وی‌ی مادی و‌ته‌نبور‌ه‌نیشدا
پی‌وه‌ندیکی نه‌بو‌یی.

لی‌ره‌دا‌ناتوانین له‌پله‌ی نه‌فی یا‌ئیسبات و‌هینانه‌وه‌ی به‌لگه‌بو‌هه‌م‌قسه‌راوه‌ستین. زانایانی
رو‌حی په‌یره‌وی‌هه‌م‌بیرو‌رایه‌ن. خواناسانی مه‌زن ته‌قه‌لایان دا‌وه‌که‌هه‌م‌جو‌ره‌چی‌زانه‌بناسین
و‌له‌زه‌تی‌ته‌نبور‌ه‌نی له‌راست‌هه‌م‌چی‌زانه‌دا‌به‌که‌م‌دا‌بنین به‌برو‌ای‌خواناسان ئینسان به
جو‌ریکی‌وه‌ها‌بونه‌وه‌ریکی‌ره‌سه‌ن و‌ه‌صیله‌که‌خو‌ی‌ته‌توانی بو‌خو‌ی‌کو‌زانیک له‌چی‌زه‌بیت
به‌لکو‌زریاییکی بی‌بن له‌به‌خته‌وه‌ری بیت.

زور‌به‌د‌نمه‌کین وری نه‌ناسین

نانی تو‌ده‌خوین و‌بی‌سپاسین

ئەي خويابە بە دل نەزانە شە پۆل

خۆت فېرى سپاسى كەي بە پۆل

زۆربەي زانايانى جيهان بەختە وەرى ھەم بە پېوەندى دار بە ھۆيە كانى دەرونى و ھەم بەھى دەرە وەيى ئەزانن ھەرچەند لە ديارى كردنى پلەي نرخاندن و دەس تى وەردانى ھۆيە كان دا جيا جيايى بىر و رايى زۆريان ھەيە.

ئەرەستو ھۆي بەختە وەرى ئە كاتە سى بەش: دەرە وەيى، لەشى، گيانى، وە ھەر يە كە لە و سيانە لە سى ھۆدا كورتى كردونە تەو، بەم جۆرە:

۱- ھۆي دەرە وەيى: سامان و دارايى، پلە و پايە، خزم و كەس و كار

۲- ھۆي لەشى: ساغ بون، ھىزو وزە، خوشىكى.

۳- ھۆي گيانى: حىكمە تو رىئونى، دادگرى، دلېرى و نېرى.

ديارە ناتوانين ھۆيە كانى بەختە وەرى تەنيا بەوانە دانين كە ناومان بردن لە ھەر كامە لە و سى بەشەي سەرەو ھە ئەتوانين ھۆي تريس بەھينە ژمار وە كو ژينگەي كو مەلایە تى يارمە تى دەر بۆ پيش كە وتن، ئازادى، لە ئەمانا بونى ژينگەي خۆرسك و خو كردى و جوگرافيايى يارمە تى دەر. رەچە لە كى بەرزو پەسەند، منال و زارولە، خيزانى شياو، دۆستى خوین گەرم و نيزىك (لە ھۆيە كانى دەرە وەيىن) دەنگ و ئاوازي خوڤ، كاروئيش، چا كە و چا كە كردن و پياو ھە تى (لە ھۆيە كانى لەش و لارن). بروا و ئيمان، سزنج دان و دل نەرمى بەرزو باش ھەوأل، ساغى گيانى، لىبرانى قەوى، لىھاتوى ھونەرى و فەن و فوتى و شتانى ترى وە كو ئەوانە (لە ھۆيە كانى گيانين). ھەندە، ھۆيە كى بەختە وەرى ھەيە كە لە نيوان گيان و لە شاھاو بەشە، وە كو: عيبادەت، ھەندى لە نيوان گيان و لەش و دەرە وەيى دا ھاو بەشە، يانى: پېوەندى بە گشت ئەمانە وە ھەيە وە كو پەراو ھە و كتيب.

دور نمایه ک له یه ک زنجیره قسیه و باس

لیزه دا قسیه و باسی تریش هه ن که له بهر درژ دانه درین له رافه کرنی ته وانه خو رانه گرین
وه کو: نرخاندن، پله و پایه ی دهس تیوه ردانی هو یه کان یانی: کیهه هو، هو یه که مه و کیهه هو،
هو یه دوومه، به واتایی تر له سه تا سه تی ته م هو یانه چهنده یه کیهه هو یه ک له سه تایه و کیهه ده له
سه ته و یا زیاتره؟

یه کی تر ته مه یه کیهه هو له مهرجه کانی ستونی بهخته وهری دیته ژماره که به نه بونی ته وانه
بهخته وهری دابین نابیی.

یا کیهه هو مهرجیکه که به ستون نایته ژماره وه هه بونی ته و هو یه که مال و پله و بره وی
بهخته وهری، بهخته وهری زیاد ته کات به لام نه بونی ته و هو یه بهخته وهری ناکاته بی بهختی و
نه هات.

یه کی تر ته مه یه که کیهه له و هو یانه هو یه راسته و خون و کیهه راسته و خونین؟ یانی: هو یه:
هون.

یه کی تر ته مه یه که نایا هو یه کانی بهخته وهری له گور انان یا سابتن؟ و اتا: نایا یه ک شت که له
یه ک زه ماندا بو مرو ف هو یه بهخته وهری بیت له هه مو روژگاریکا به جو ره یه و هه ر واشه یا
ته گونجی یه ک شت له یه ک زه ماندا هو یه بهخته وهری بیت به لام زه مانن تر هو یه بهخته وهری و
هات نه بی به لکو هو یه بی بهختی و نه هات بیت؟

نایا ته گونجی بو به ره ی مرو ف یه ک بهر نامه ینک هه بی که هه مو جو ره بهخته وهری ک
بگریته بهر، هه ر چهنده له سو نگی وه حی و نبوه ته وه بیته گوری که بو هه مو زه مانینک بهس
بی؟

یا له بنه ره تا ناوه ها شتیک محاله؟ ته وانه ی دژی ته دیانن له م روژگار ه دا ته م قسه ده هیئنه
گوری و نه بیژن که ته دیان له رابور دودا هو یه بهخته وهری و سه ر که وت و پیشکه وتی به ره ی

مروڻ بووه به لآم له م روڙگار ه دابهر ٿاوه ڙوي رابوردو هوڻي به د بهختي و چاره رهشي و دوا
كه وتن و نزم بونه وه به. ٽم باسه له روانگاي ديني پيروزي ٿيسلامه وه به تا بهت كه دوايي
هينرو جواني ٽه ديانه و داب و ده ستوره كانيشي بو گشت زه مانپكه زياتر جيگاي تي روانين و
سرنج و ليڪولپنه وه.

له مه دا كه ههندي هوڻي به خته وهري ٽه گوڙپڻ و له گوڙاندان هيچ شڪيڪ نيه هر وه كو
نه گوڙاني ههنديڪيان هيچ شڪيڪ نيه، به لآم ٽه بي پڻ و دانپك به دهس بهينين كه چ
هوڻيه ك يا هوڻه ليڪ ٽه گوڙپڻ وه چ هوڻيه ك ناگوڙدرپت؟ وه ٿايا ٽه توانين بيڙين هوڻي
راسته و خوڻي به خته وهري سابت و هوڻه گه لي هوڻي راسته و خوڻه گوڙاندان وه داب و ده ستوري
تا ٽه و شوپنه ي كه پيوهندي به هوڻه گه لي راسته و خوڻه هه به سابت و ناگوڙدرپي، وه تا ٽه و شوپنه
كه پيوهندي به هوڻه گه لي هوڻه كانه وه هه به ٽه گوڙدرپي وه ٽه گهر بمانه وي سهاره ت به
موقه راتي ٿيسلام له م باسه وه قسه بكه ين قسه و باسپيكي بهر فهره ديته گوڙ.

ٽه شي بزائين كه ٿايا به خته وهري موٽه قه يا نسبي به؟ ٿايا شتيڪ كه هوڻي به خته وهري به بو
گشت تاڪيڪ و بو هه مو نه ته وه يٿيڪ و له هه مو مه لبه نديڪاوه بو هه مو نيڙادو ره چه له به ك
يه كسان هوڻي به خته وهري به يا هوڻه گه لي به خته وهري و داب و ده ستوريڪ كه به ره ي مروڻ
ٽه گه ينيته به خته وهري له روانگاي تا كه وه يا بگره به لاني كه مه وه له روانگاي نه ته وه گه له وه و له
مه لبه ندو ره چه له كي جيا جياوه به له بهر چاو گرٽني جياوازيڪ كه له بيرو راو خووناکار و
هه ستان و دانپشتنا له بابته روحي و له شو لاري به وه هه يانه ٽه بي ليڪ جيا و از بن؟

وه ٿايا ٽه گونجي يه ك قانون بو هه مو جيهان و بو هه مو تاڪيڪ و بو هه مو نه ته وه يڪ وه له
هه مو مه لبه نديڪا يه كسان ٽه يته هوڻي به خته وهري.

يا نا؟ هر وه كو ٿاشڪرايه ٽم باسه ش له روانگاي به رانهري به وه له ته ك موقه راتي
ٿيسلامه تي دا زور شياوي سرنج و ورد بونه وه به.

ئەمانە يەك زنجیره قسە و باسن كە ئىمە لىرەدا ناچارىن بە نىشان دانى دور نەمايە كە لەوانە قىيات بکەين ئەگىنا يەك كىتب بەزەحمەت بو ئەم باسە بەس بى.

ئايا ئىنسان بوگە يشتن بە بەختە وەرى نيازى بە رىگا نىشان دەر هە يە؟

ئەگەر بەختە وەرى برىه تى بى لە چىژە و لەزەت وە بى بەختىش برىه تى بى لە دەر دور رەنج وە چىژە و لەزەتگە لىش و رەنجىش كورت كرابنە وە لە سەر چىژە و لەزەت و رەنجگە لى تايەت بە لەش و لارە وە، لە سنورىكا بى كە يەك ئازەل هە يە تى كە پى بە پى هەلدانى تەبىعى و جىسمانى خوى بە حوكمى غەرىزە كە تەبىعى ئەوانە ئەناسى و لە وجودى ئەوانە ئاگادار ئەبى، نيازى بە رى نىشاندر نەبوە و نىه تى، هيمانىش ئەگەر نيازى ئىنسان كورت كرابنە وە لە سەر ئەندازە يىك كە خوى بە لانى كە مە وە بە وزەى ئەقل و عىلم نيازى خوى لە هەر بابە تىكە وە دەر كە بکاتو لە نە تىژە دا بتوانى دور نەمايە كە لە بەختە وەرى خوى بىنى و جىباى كاتە وە و بىناسى هيمان بەسە بو ئە وە كە بەرە بەرە لە رىگای زانست و پەرەدان بە شارستانى يەت و ژيارو هەرە وەزو پىشە رىگای خوى بىرى.

بەلام بەختە وەرى تەنيا چىژە و لەزەت و دەردى غەرىزى نىيە، بەلكو مەبەست نيازگە لىك نىيە كە وە كو نەخوشى و ئەمىنى ديارو لە بەر چاوبىت كە بىژىن بەرەى مرؤف ئاخريە كەى لە رىگای تىكوشانە وە رىگای رزگارى خوى و هوى بەختە وەرى خوى ساز ئە كات ديارە قسە لە يەك يا دو نياز نىيە.

ناديار ترىن شت بو ئىنسان، ئىنسان خوىه تى و لىهاتوە كانى نەينى و پىنگە يشتىنكە كە لە وزەى دايە، بە و هەموە پىشكە و تەنە گە و رانە وە كە لە زانست و هونەر و پىشە دا دەس بەرەى مرؤف كە و توە، وە بە و هەموە دوزىنە وە: (كە شفىيات) سەر سور هينە رانە كە لە جىهانى جە مادات و نە باتات و گياندارانا بەدى هاتوە هيمان ئىنسان بە نە ناسراوى ماوە تە وە.

مرؤف تىوانىو يە تى لە دەرونى ئاتوم دا و لە هەواى جىهانى دا لە روانگای عىلمىه وە بىرو راو

هزری خوئی یه ک بخت، بو وینه سه بارهت به دۆزی نه وهی نهوت و گازو ئورانیوم و سازکردنی رادیو، تلویزیون و پیوهندی دل و جهرگ و چونه ناو کورهی مانگ و شتانی تری وه کو ئه مانه... به لام مرؤف هیمان له بابته به خته وهری یه وه و ریگایه ک که مرؤف ئه بی بو دابین کردنی به خته وهری خوئی بیبری هزر و بیرو رای خوئی به ته واوه تی یه ک نه خسته، ههر به و ئه اندازه یه که زانایان و هۆز انشانان و پیتولان و فه لاسیفه له که و ناراهه له سیئه هزار سال بهر له مه بیرو رایان جیا بوه هیمانیش له م کات و چاخهش دا هزرورایان لیک جیا به بوچ؟

بو ئه وهی دهرونی که موسکه توزقاله زهره ناسراوه به لام ئینسان هیمان نه ناسراوه و به نه ناسراوی ههروا ماوه ته وه. ته کوز کردن و هیئانه گوژی به برنامهی به خته وهری ئینسان، له مه وه سهر چاوه ئه گری که ته واوی لیها تویی کان و گونجایشه کان و پیگه یشه کانی ئینسان و گشت ئه و ریگایانهی وا بو پیشگه یشتنی ئینسان بناسرئی هه رچه ن ته وانهش سه ر له بی دوا بران ته ساون. مه گه ر به خته وهری بیجگه له گول کردنی هه مو لیها توه کان و پر بونی هه مو گونجایشه کان و دیاری دان و ئاشکرا بون و هاتنه گوژی گشت هیزو وزه کان و پیوانی راسته ریگاییک که ئینسان بو به رزترین و بلیندترین نوچکه ی هه بون بگه ینی شتی تر هه یه بیته گوژ؟

له لایه کی تره وه ئایا ته توانین باوه ر بکه ین که ئاوه ها نیازیکه گه وره که ئه گه ر نه بیته جی نه تیژه که ی سه ر لیشواوی به لکو تیاچون و نابودی خودی ئینسان له کارا بیته و ده زگای گه وره و ته کوزی خیلقهت که هه میسه شاکاره کانی خوئی له ده ره تانی نیازا ده ر ئه خات، ئه م بو شایی وه رگری و ئه م نیازهش له بهر چاوه نه گری و له ئاسو یی بانتری ته گبیری ئینسانیدا یانی: ئاسوی وه حی به هوئی تاکه تاکه پاک و ئاماده بو ئیشراقاتی غه یبی ئه و رینوینی و هیدایهت نه کهن؟ ئه ی چلوئن ئه م بو شایی یه، پره وه بیته و ئه م نیازانه ی به ره ی مرؤف دابین بکرین. چه ن جوان و به رزو ته رزه! وته ی: (بو عه لی سینا) ئه و هوزانه زانا

کوردده که له تاخری په راوهی: (نه جاتا) لهو شوینهی وا نیازی به ره ی مرؤف به شه زیعه تی
ئیلاهی که له سونگه ی ئینسانیکه وه: (نه بی) به یان کرابی راهی ته کات و نه بیژی: «الحاجة إلى
هذا الإنسان في أن يبقى نوع الناس و يتحصل وجوده أشد من الحاجة إلى أنبات الشعر
على الأشجار و على الحاجيين و تغيير الأخص من القدمين و أشياء أخرى من المنافع التي
لا ضرورة إليها في البقاء»

واتا: نیاز به نه بی (پیغه مبه ر) و به یان کاره وهی شه زیعه تی ئیلاهی و ئیدئولوژی ئینسانی، بو
مانه وهی نه وعی ئینسان و بوگه یشتنی ئینسان به که مالی بونه وهی ئینسانیه تی خو ی فره
زیاتره له نیاز به دهر هاتنی موی برؤو چال بونی به ری پی و نه وانه که ته نیا بو مانه وهی نه وعی
ئینسان که لکیان هه به، بی نه وهی پیوستی مانه وهی نه وع به پیوست دانی.
ثم و تاره له کتیبی په ندیا ته مسالی قورئان نوسراوی (شه پؤل) چاپی نه لوسی سالی
۱۳۶۲ی هه تاوی له تاران و شوبلا و کراوه ته وه، لاپه ری ۸۱ تا ۱۱۳.

خیری مه عنه وی ثم کتیبه پیشکه شه به باوکی دلسوزو خودان فره هه نگ و کورد په روه رم
مه لا ئیراهیم (رضوان الله علیه) چونکا:
بو باخچه ی کزی کوردی بلبل بو چریکه ی وردی
دلی باش ده رونی پاک بو بیری پون کرده وهی چاک بو

ثایه تی نور

لیکدانه وه هه لسه نگاندنی ثایه تی نور به شیوه تی لیکولینه وه تی زانست ورافه کردنی ثایه تی نور به شیوه تی ته حقیقی و فه لسه فی و عیرفانی:

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوهٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجُ سَائِغٌ كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ أَنَّهُ تَمَسَّسَهُ فَاثْرُ نُورٍ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ.

سوره تی نور آیه تی ۳۵.

واتا: خوانوری ئاسمان و زه وینه، مه سه لی نوری خوا وه کو چرادانی که که له وا چرایه کی (پر نور) هه بی. نه و چرایه ش له ناو خوباییک (روپوشی چرا له شو شه یا بلور) دابی، خوباییکی بی گه ردو گرشه دار، وه کو نه ستیره به کی، ورشه دار، نه و چرایه، به روئیک رو ناک نه بی و گه نه گری که له داره زه یتو نه به کی پر پیت و به ره که ت گیراوه که نه خور هه لاتی به و نه خور ئاوا بی رو نه که نه وه نه پینخوش و پالاوته و پا که نیزیکه بی نه وه تی ناگری بگاتی، گه بگری و بایسی. نور له سه ر نوره (تیریز و تیشک به سه ر تیشک دا تیریز ده هاویزی).

هه ر که سینک خوا بیه وی، به ره و نوری خوی رینوینی و هیدا یه تی نه کا خوا ناگای له هه مو شتیک هه به.

(ثم چرا پرتیشکه) له ناو خانو بهره که لیک دایه که خواییجازه ی داوه دیواره کانیان، بهرزو بلیند بکرتیهوه (تا دز و چه ته وجه رده په ی پی نه بات) فی بیوتِ اذن الله ان ترفع و یدکر فیها اسمه یسبح له فیها یلقد و الاصال. «سوره ی نور» خانو بهره که لیک که نا ی خوا له ناو نه وانا بیری وه بهره به یان و له ئیوارانا ناوی خوا به پاکی بیهن.

له راقه کردنی ثایه تی نوردا قسه زوره ته فسیر نوسان، فه لاسیفه و خواناسانی جیهانی ئیسلامه تی و عاریفان و لیکو له ران، هه ریه که له وانه قسه ی جیا جیا و زوریان هه یه، پیوه ند کردنی، ثم ثایه تانه له گه ل ثایه ته کانی بهر و لیره وه یه که له ثایه ته کانی، به رودا قسه له پاک داوینی و مملانی کردن بو، له گه ل کاری ناحه ز و ناشیا و داله ریگای جیا جیا وه، جا له بهر نه وه ی زامنی بهر پیوه بردنی هه مر فه رمانه کانی، خوا، به تاییه ت غه ریزه ی ئیرومی که به هیزترینی نه وانه یه، بی که لک وه رگرتن له پشتیوانه ی (ئیمان و پروا) تا گونجی، سه رنه نجام قسه ی هینا وه ته سه ر باسی بر و او ئیمان و شوینی پر هیزی بر و او و قسه ی لیوه کردوه.

له پله ی یه که م دا فه رمویه تی: (خوانوری ئاسمان و زه و ییه (الله نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) هه ندی له ته فسیر نوسان بیژه ی (نور) لیره دا به واتای (هیدایه ت دهر) و هه ندی تر به واتای (روناکی هینهر) و هه ندی کی دیکه به واتای (جوانی هینهر) و اتا کردوه، هه مو ثم واتایانه راسته، به لام واتای نه و ثایه ته له مه ش په ره دار تره.

له قورئانا چه ن شت به نور و اتا کراوه:

۱- به واتای (قورئان) وه کو خواله ثایه تی ۱۵ ی سوریه ی مائده دا فه رمویه تی: (قد جاتکم من الله نور و کتاب مبین) و اتا: له لایه ن خوا وه نور: (قورئان) و په را وه ی ئاشکرایی دهر (به خه لات) بو تو هاتو وه.

یا وه کو ثایه تی ۱۵۷ سوریه ی نه عرف که خوا فه رمویه تی: (وَ اتَّبِعُوا النُّورَ الَّذِي أَنْزَلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) و اتا: که سانی که له نو (قورئان) په ی ره وی نه که ن که بو پیغه مبه ر هاتو وه، نه وانه رزرکان.

۲- به واتای (بر و او و ئیمان) هه ر وه کو خواله سوریه ی به قه ره ثایه تی ۲۵۷ دا فه رمویه تی: (اللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ) و اتا: خوا وه لی

که سائیکه، که پروا و ئیمانان هیناوه، نهوانه له تاریکی (شیرک و کوفر) بهره و نور (پروا) نهبات.

۳- به واتای (هیدایه تی ئیلاهی) و روناک بینیه ههروه کو خوا له قورئانا له سوپه ی نهعام ئایه تی ۱۲۳ دا فهرمویه تی: (أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَا وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا) ئایا که سی که مردبوو ئیمه نهومان زیندو کرده وه و نور (هیدایه ت) و روناک بینیمان بو راگرت، تاله بهر تیشکی نه و نوره دا بتوانی به نیو خه لکا پروا، ههروه کو که سیکه، که له تاریکایی دایی و هه رگیز نه توانی له وه ده رکه وی و بیته ده ری؟

۴- به واتای (ئا بینی ئیسلام) ههروه کو خوا له قورئانا له سوپه ی تۆبه ئایه تی ۳۲ دا فهرمویه تی: وَيَأْتِي اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتَمَّ نُورُهُ وَ لَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) واتا: خواخوڤه گری، مه گه ر نور: (ئیسلام) کامل بکا هه ر چه نده کافران بیان ناخوش بیته.

۵- به واتای: (زاتی پیغه مبه ر) ههروه کو له قورئانا له سوپه ی نه حزاب ئایه تی ۴۶ دا خوا سه باره ت به پیغه مبه ری مه زنی ئیسلام فهرمویه تی: (وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَ سِرَاجًا مُنِيرًا) واتا: ئیمه تۆمان کرده نه وه که خه لک بو لای خواناسی بانگ بکه ی و تۆمان کرده چرا به کی، روناکی ده ر.

۶- به واتای (زانست و علیم) ههروه کو نه مه: (الْعِلْمُ نُورٌ يَقْدِفُهُ اللَّهُ فِي قَلْبِ مَنْ يَشَاءُ) زانست نوریکه خوا نه یخاته ناو دل و ده رونی هه رکه سیک که بیه وی. نه بی نه مه ش بزاین نور خوی نه م تاییه تیانه شی هه ر هه یه:

۱- نور جوانترین و خوشیکترین و له تیفترینی مه وجودات بوو نه وه رانه له جیهانی ماده و نه نبوژه نیدا و سه رچاوه ی هه مو جوانی و خوشیکی یه.

۲- نور بالاترین سورعه تی له جیهانی ماده و نه نبوژه نیدا هه یه، ههروه گو له نیو زانایان دا قسه ی لیوه نه کری، نور به سورعه تی سیسه ت هه زار کیلو میتر نه توانی به ده وری کوره: (گو) وجه غزی زه وی که م تر له چاولیکدا نایکا چه و تجار سوربخوا جا هه ر له بهر نه مه یه که مه سافه تی دور و دریز به سورعه تی رویشتی نور هه ل ده سه نگین واتا: مه ودا و مه سافه تیک که نور له ماوه ی سالیک دا، به و سورعه ته زوره ده بیوی.

۳- نور هوی تبیین و روناک کردنهوهی نهجسام و دیتنی بونهوه رانی جیا جیای نه م جیهانهیه و بی نور مروّف ناتوانی هیچ شتیک بیینی، که وایی نور هم (دیاره) (ظاهر) و هم (دیاری دهر) (مُظهر).

۴- نوری خوّر که گرینگترین و بهبایه خترین نوره له م جیهانه دا و پهروه دهری و گیا و گزه، به لکوره مزی مانهوهی، همو بونهوه رانی زیندوه و نالوئی بونهوه ری بی که لک وهرگرتن له نور: (راسته و خو یا ناراسته و خو) زیندو بمینی.

۵- نه مروّ جوان دهر که و تووه که نه و رهنگانهی و ائیمه ده بییین له سوینگهی تیشک و شهوق و نور دانهوهی نورئکی دیکهی وه کو نه مهیه، دنا بونه وهران و مه وجودات له تاریکایی دارهنگیان نه.

۶- همو وزه و نه نیرزی یه ک، که له ژینگهی ئیمه داهیه (بیجگه له وزه و نه نیرزی نه تومی) هموله نوری خوّره وه سهر چاوه ده گری بزوتنهوه و حهره که تی باو بوران، جم و جولی ناوی زه ریا و کف و کولی دهریا و سیلاو، قه لپه زهی ناوی تا فگه ورئزه وی باران و بزوتنهوه و هات و چوی همو گیان له بهران و بونهوه ران، نه گهر برئک سهرنج بدرئین رون ده بیته وه که سهر چاوهی همو ان له نور دا، داده کوژی

سهر چاوه و بناوانی گه رما و نهوهی و اجینگا و رنگای بونهوه ران گهرم راده گری ههر نور و تیشکی خوّره، ته نانهت گهرمای ناگیش که له و شکه له دار، یا له رهزی (زوغال) ی بهرد یا له نهوت، وه یا له وانهی و اله نهوت به دهس دین همویان له گهرمای خوّره تاوی خوّره. چونکا همو نه مانه، به پیی لیکولینه وهی زانستی، نه چنه وه سهرگژ و گیا و نازل گه لیک که گهرمایان له خوّر، وهرگرتووه و له ناو خو یا نا نازوخه یان کرده. که و ابو حهره که تی موّتور گه لیش له بهره که تی خوّره وهیه.

۷- تاوی خوّر همو جوّره (میکروئیک) و بونهوه رانیکی نازاده ر له ناو ده باو ده یان کوژی دیاره نه گهر تاوی تیشک و تیرئزی نه م (خوّره تاوه): نوره پر بهره که ته نه بوایی، نه م ناسخ و زه ویسهی و ائیمه ی له سهر ده ژین نه بووه (بیمارستان) و نه خوشخانهیه کی گه و ره وزل که همو دانیشتونانی له گه ل مهرگدا ده بو په نجه شکینی بکن. به کورتی بلئین: ههر چی له م به دیها توه سه مه ره ی جیهانی ناهه رینشه: (نور) ورد

بینه‌وه، شوینه‌وار و ئاسه‌واری به نرخ و ته‌زی له‌خیر و به‌ره‌که‌تی ئه‌م نوره ئاشکراتر و دیارتر ده‌بی.

ئێستا به‌له‌به‌ر چاوگرتنی ئه‌م دو به‌رکوله ئه‌گه‌ر بمانه‌وی بۆزاتی پاکی خوا وینه و نوینه‌ریک له بونه‌وه‌رانی حیسی ئه‌م جیهانه بگرینه به‌ر چاو (هه‌ر چه‌ند پله و پایه‌ی به‌رزای خوا له‌هه‌ر وینه و نوینه‌ریک به‌رزتر و ته‌رزتره) ئایا بیجگه له بیژه‌ی (نور) شتیکی تر هه‌یه بۆ خوا به‌کاربیت؟! ئه‌و خودایه‌ی واهه‌مو ئه‌م جیهانه‌ی به‌دی هیناوه‌و سازی داوه ئه‌و خودایه‌ی و انور و روناکایی به جیهانی ئافه‌رینش داوه، که هه‌مو بونه‌وه رانی زیندو له‌به‌ر به‌ره‌که‌نی فه‌رمانی ئه‌و زه‌ق و زیندو ماون خوین و ژین له‌ناو دۆ و ده‌رو نیاندا گیر ساوه‌و بووژاوه و هه‌مو ئافه‌ریده‌یه‌ک له‌سه‌ر سفره‌ی ئه‌و به‌ری ئه‌چن ئه‌خون و ئه‌ژین که ئه‌گه‌ر قه‌نه‌کی شیک چاوی لوتفی خو‌ی له‌سه‌ر ئه‌وان لایا هه‌مو له‌شه‌وه زه‌نگی فه‌ناو نه‌مانا رو‌ده‌چنه‌ خوارێ و نو‌قم ده‌بن و وه‌کو بَلقی سه‌رئاو ده‌پو‌چینه‌وه سه‌رنج راکیشه هه‌ر بونه‌وه‌ریک به هه‌ر ئه‌ندازه‌یه‌ک له‌گه‌ڵ خوا پیوه‌ندی هه‌بێ هه‌ر به‌وراده‌ش نورانی بون و روناکی به‌ده‌س ده‌هینێ.

قورئان نوره چونکا که لام و قسه‌ی خودایه.

ئایینی ئیسلام نوره، چونکا ره‌وانه‌کرای خودان.

پیرانی ده‌سگیر و زانایانی دینی نورن، چونکا پارێزه‌رانی ئایینی خودان له‌دوای

پێغه‌مبه‌ران.

بروا: (ئیمان) نوره چونکا نیشانه‌ی پیوه‌ندی مرویه له‌گه‌ڵ خوای خویدا.

زانست (عیلم) نوره چونکا هو‌ی ناسیای و ئاشنا بون له‌گه‌ڵ خودایه.

که و ابو (اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) له‌بابه‌ت زاتی خواوه دروسته، به‌لکوئه‌گه‌ر

نور به‌واتای په‌ره‌داری بیژه‌به‌کار بیه‌ن و اتا: (هه‌ر شتیکی که زاتی ئه‌و شته دیار و ئاشکرا بێ

و دیاری ده‌رو ئاشکرا ده‌ری شتانی تربی) به‌م جو‌ره به‌کار بردنی بیژه‌ی (نور) بۆزاتی

پاکی خوا لایه‌ن و جه‌نبه‌ی ته‌شبهی و وینچوواندنی نابی، چونکا هیچ شتیکی له جیهانی

خلیقه تا له‌خوا دیارتر و ئاشکراتر نییه، هه‌مو شتیکی بیجگه له‌زاتی خوا له‌به‌ر به‌ره‌که‌تی

وجودی خودا، ئاشکرایه و دیاره و له‌چاو ده‌دا، که و ابی هه‌مو شتیکی و نوری هه‌بون

له نوری خوا سهر چاوه ده گری له و ده گوروی و هر له نوری خودايشدا ده کوژيته وه.
قورئان دواي دهر برپنی ثم راستیهی واله بهرا و ترا به هینانه وهی میسالیکی جوان
و ورد چلونايه تی نوری خوالیره دا دهرده خا و نه فهرمی: (نوری خوا وه کو چرا دانیکه
که چرایه کی تیدا بی و نه و چرایه ش له ناو حوباییک دابی حوباییک بی گهرد و گر شه دار
هر وه کو نه ستیره یه کی ور شه دار و ابی (مَثَل نُورِهِ كَمِشْكُوَةٍ فِيهَا مَصْبَاحُ الْمِصْبَاحِ
فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّي).

(ثم چرایه بهرو نیک گر ده گری که له داری پر به ره که تی زهیتون گیرابی که نه خور
هه لاتی و نه خور ناوایی بیت).

«رونه که ی به جوریکی و ابی گهرد و بیخه وش بی وه ک نه وه بی نه وهی ناگری
بگاتی گریگری و روناک هه لگه ری و هه لگری .

(يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ) نورله سهرنوره (نور علی نور).
(خودا هر که سیک بیهوی به و نورهی خوی ریگای نشان ده دا و هیدایه تی ده کا و
به ره و نوری خوی ده یهینی (يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ)

(بوخه لک میسال و نه زیله ده هینینه وه) (وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ).
«و خودا به هه مو شتیک ناگاداره» (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) بووشی گردنه وهی ثم
میسال و نه زیله یه پیویسته چه ندشت بزاین:

مشکات به واتای ده لاقه و تاقچه یه که له ناو دیواردا سازیان ده کرد و (چرا و
لامپا) که یان له ناوداده نا بوئه وهی که س خوی لی نه دا و نه که وی و نه شکي له هه ندی
مال دا له دیوی حه و شه و حه ساره وه شوشه یه کیان له و جیکای چرای ناو دیوار ده گرت
بوئه وهی تیشکی چراکه دیوی حه وشه و دهره وه ش روناک بکاته وه و چراکه ش باو بورانی
لی نه که وی و نه شکي و نه کوژيته وه.

(مشکاة) به دیواره شوشه یه کیش ده لین: که دریزه و چارگوشه بو جیگا چراکه
سازده کراو ده یان کرد به سهر چراکه دا جاله بهر نه وه هه لمی چراکه دهرچی و
نه کوژيته وه، له سهر وه کونیکیان بوئه هیشته وه و دهر بیجه شیان بو سازده کرد.

به کور تی بلین: (مشکاة) روپوش یا ده لاقه یه ک بو که بوچرایان سازده کرد زیاتر

ده لاقه یان بو سازه کرد، تا چرا که هم له شکان بیاریزی و هم نوره که شی کو بیته وه و باش تر نور بداته وه و نا و هوده که روناک بکاته وه.

(زوجاجه) واتا: (شوشه) و به بهردی ورشه دار ده لاین، چونکا شوشه ش له که ره سته ی به رد ساز ده کری و ورشه داره (زوجاجه ی) پی ده گوتری.
پیره دا به واتای حوباب و روپوشه ده به سه رچرای دا هه لده کیشن، تا هم گرو شوعله ی چرا که بیاریزی و هم له خواره وه بو سه ری میزانی بکا و نور و روناکایی زیاد و رینک و پینک بکا.

(مصباح) به واتای (چرایه که به پلینه و رو ن یا نهوت بگری و روناک ی بدات. رسته ی (يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ) ئیشاره ت و نامازه کردنه بو که ره سته ی نه نیرزی زای گرینگ و شیواو، بوئه و چرایه، چونکا (رونی زهیتون) که له دارینکی: پر بهر و خودان به ره که ت ده گیردری، به کینک له باشتین روئه، بو باش گرگرتن، نهویش داری، که هم مو لایه کی نه و داره به جورینکی به ران بهر تیشک و تاوی خو ره تاوی لیکه وی. نه له لای خو ره له لاتی باخ و که ناری دیوارینک بیت و نه له لای خو رئاوا بیت که ته نیا لایه کی خو ر و تاوی لیکه وی و له نه تیژه دا میوه ی نه و داره لایه کی بگا و نیوه که بی تریشی نه گا و روئه که یش ناساف و خه و شدار بی.

به م شی کردنه وه یه ده که ینه نه مه که بو که لک و هرگرتن له نوری ته واوی ئاوه ها چرایه ک، بو گر شه دانه وه ی پتر نیازی به چار شت هه یه:

۱- چرا دانیک که نه و چرایه له هر بابه تیکه وه بیاریزی، بی نه وه ی نور و تیشکی کز بی و که م بکا به لکو هو ی کو به نه ی پتری نوره که بیک بی نی.

۲- حوباب و روپوشینکی هه بی، تا گه رانی هه وای ده وری گر و شوعله که رینک بکا به لام نه وه نده ورشه دار و بی گه رد بی، که نه بیته هو ی به رگری ورشه دار بونی نور و تیشکی چرا که.

۳- چرایه ک هه بی که ناوه ندی په یدا بونی نور و تیشک له سه ری پلینه که وه بی.

۴- که ره سته ی نه نیرزی زای ساف و بیخه وش و بی گه رد که نه وه نده ئاماده ی گرگرتن بی، که بی نه وه ناگری بگاتی گر بگری و هه لایسی.

همو ئه مانه له لايه ك، له راستيدا روالهت ده رده كه ن و ئاشكرای ده كه ن، له لايه كی
تريشه وه موفه سيران و ليكولینه رانی مه زنی ئیسلامی، له مه دا كه ناوه روکی ئه مه ته شبيه و
ويچوواندنه چی به و به ناو (مُشَبَّه) كيهه نوری خودایی به، قسه و ليكولینه وه ی جیا جیا
زۆره.

هه ندی و تویانه مه به ست هه مان نوری رینوینی و هیدایه ته كه خواله ناو دل و
دهرونی خودان پروایاندا گیرساند و به تی.

هه ندی كیش ئه وه یان به واتای قورئان گرتوه، كه له ناوناخی دلی مروف نور و
تیریزه ئه ها و ئیزی.

هه ندی كیش ئه وه یان به واتای قورئان گرتوه، كه له ناوناخی دلی مروف نور و
تیریزه ئه ها و ئیزی.

هه ندی كیش لایان وایه، ئیشاره ته بو روحي فه رمانبردن و قه قوا و خو پاراستن كه
هو ی خیر و به خته وه ری به كه له راستید هه مو ئه و واتایانه ی بو نوری مه عنه و ی له قورئان و
ریوایه تی ئیسلامیدا هاتون، لیره دا به ناوی ته فسیر و ليكولینه وه ناو براون و روحي هه مو
ئه وانه له راستیدا به ك شته و ئه ویش هه مان نوری (هیدایه ته) كه له قورئان و وه حی و
وجودی پیغه مبه ران سه رچاوه ده گری و به لگه ی ته و حید پاراو ده كری، و نه تیزه ی ئه وه
خو به ده سه وه دانه له راست فه رمانی خوا و ته قوا دا.

دیاره: نوری بروا كه له ناو دل و دهرونی بروا داران (موئمینان) دا دارای هه مان
چارشته یه، كه له یه ك چرای «تیشك خو شا» هه یه:

«مصباح» هه مان گری بروا و ئیمان، كه له دل و دهرونی خودان پروادا ده رده كه و ی
و تیریز و نوری هیدایه ت له وه وه بلا و ده بیته وه و پرشینگ ده ها و ئیزی.

(زجاجه) و حو باب دل و ده رونی خودان بروایه، كه برواله گیان و له شی دارنك و
پیک ده كا.

(میشكاه) سینگی خودان بروایه، یا به واتایی تر سه رجه می كه سایه تی و ئاگاداری
و زانست و بیر و ئه ندیشه ی ئه وه، كه بروا ئه و بروایه ئه و له كه ندو كو سپی توفی رودا وه ی
روژكار ده پاریزی.

لاوته و عوساره‌ی نه‌وه له و په‌ری پاکی و بیخه و شیدایه و بروای خودان باوه‌ران له‌سونگه‌ی نه‌وه وه‌گر ده‌گری و له‌به‌ر و بو‌ته‌ژی ده‌بی.

له‌راستیدا نه‌مه نوری خودایه، هه‌رته و نوره‌یه که ئاسمان وزه‌وی روناک کردوه ته‌وه و له‌ناخی دلی خودان بروایان سه‌ری ده‌ره‌یناوه و هه‌مو هه‌بون و کیان و له‌شی نه‌وان روناک و نورانی ده‌کا.

ئه‌و به‌لگانه‌ی واله ئه‌ قل و ئاوه‌زه‌وه، وه‌ریان گرتووه له‌گه‌ل نوری وه‌حی تیکلاو ده‌بی و ناوه‌روکی (نورعلی نور) په‌یدا ده‌کا.

هه‌ر لیره‌ شدا‌یه که دل و ده‌رونی بیدار و هوشیار به‌م نوره، هیدایه‌ت ده‌درین و واتای: (يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ) له‌بابه‌ت نه‌وانه‌وه پیاده‌ده‌کری، که وابو‌بو‌پاراستنی نه‌م نوره خودایی‌یه: (نوری هیدایه‌ت و بروا) کو‌گایه‌که له‌زانست و ئا‌گاداری و خودروستکردن و ئاکاری پیوسته‌که هه‌ر وه‌کو میشکات و روپوش و حوباییک نه‌م «میصباح» و چرایه‌ده‌پاریزی.

دیاره‌دل و ده‌رونی ناماده و شیاو و لیها‌توی نه‌وی که هه‌ر وه‌کو زوجه‌به‌رنامه‌ی نه‌وه ته‌نزیم و ریک و پیک بکا و یارمه‌تی ده‌ریشی له‌لایه‌ن وه‌حیه‌وه نه‌وی که هه‌روه کوشه‌جهره‌ی موباره‌که‌ی زه‌یتونه وزه‌و ئه‌ نیژزی پی‌بدا.

نه‌م نوری وه‌حیه‌ ده‌بی له‌تیکه‌ل بون و ئوگر بون به‌شت و مه‌کی ماددی و که‌رویشکه‌کردن به‌ره‌و لای خو‌ر هه‌لات و خو‌رئا واکه‌ ده‌بیته‌هوی سووان و پوووان و لیل و لیخناو بون، دوره‌په‌ریز ده‌بی.

به‌جو‌ریکی واپاک و بی‌گه‌ردو بیخه‌وش و خالی له‌هه‌ر جو‌ره‌گوله‌وه‌چنین بی و به‌م لاوه‌ولادا نه‌شه‌کینه‌وه‌بی‌نیاز په‌یدا‌کردن به‌م و به‌وه‌مو هیزی له‌ش و لاری مرو‌ف دنه‌بدا، ناوه‌روسی: «يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيُّ وَلَوْ كَمْ تَمَسَّهُ نَارٌ» له‌خویدا به‌دی به‌ینی.

هه‌ر جو‌ره‌رافه‌کردن و شی‌کردنه‌وه‌ی له‌خووه‌ یاداوهری ناراست و به‌کار بردنی چیژه و سه‌لیقه‌ی شه‌خسی و بروای داسه‌پیندراو یا شه‌کانه‌وه‌به‌م لاو به‌ولادا مل و مو‌کردن به‌چه‌پ یا راست‌دا و هه‌ر جو‌ره‌بیر و باوه‌ریکی بو‌چه‌ل و بی‌کاکله‌که به‌ر و

بوی ئەم شەجەرە: (دارە) موبارەک و پیرۆزە لە کەدار بکاگەر و نوری ئەم چرایە کەم دەکا، یا هۆی کوزانەووی بە دەسی خۆی پیک دینی.

ئەمەیه، وینەیه کە خوا لەم ئایەتەدا بۆ نوری خۆی دەهینیتەووە دیارە خوا بەسەر هەموو شتیكا زانا و ئاگادارە.

بەلام ئەووە کە (مشکوة) بە دل و دەرونی پیغەمبەری مەزنی ئیسلام (مصباح) بە نوری زانست (زجاجه) بە دل و دەرونی پیاوی خودا (شەجەرە ی موبارە کە) بە حەزەرەتی ئیبراهیم و (لا شرقیه و لا غربیه) بە نەفی بەرە و کشان بۆ لای فەلە و جو لە کە و اتا کراوە لە راستیدا دیمە نیکی تر لەو نور و بروایە نیشان دراوە، ئیتر وە نەبی قسە و لیکولینەووە هەر لە مەدا کورت کرایتەووە و داکوژابی.

ئێستا دەبی بزاین ئەم چرا پر نوره لە کوی دایە؟ و جیگا کە ی چلۆنە؟ تا ئەووی والەم بابەتەووە پیوستە بە دیاری کردنی جیگا کە ی باشتەر روناک بیتەووە.

جا هەر لە بەر ئەمەیه لە ئایەتی دواي ئەمە خوا فرمویەتی: «ئەم میشکاتە لە مالائیک دایە کە خوائیجازه ی داو، کە دیوارە کانیا ن بەرز و بلیند بکە نەووە (تالە تالان و بروی چەتەو جەر دە و رینگەر پیا ریزرین) (فی بیوت آذن الله ان ترفع). مالائیک کە ناوی خودا لە ناو یاندا بیرئ و بخویندرئ و قسە و باس تەنیا یادئ خوا و قورئان و پیغەمبەر و وەحی بی.)

زۆر بەی زانایان و تەفسیر نوسانی قورئان پیوهندئ ئەم ئایەتەیان بە ئایەتی بە روزانیووە و باری ئایەتە کەیان بەم جوړە داناو: (هذه المشکوة فی بیوت ... یا هذا المصباح فی بیوت ... هذه شجرة المباركة فی بیوت ... نور الله فی بیوت) زانایان و گیان ناسان و توایان: لەم دارە پر بەرە کە تە کە ناوی زەیتونە روئیک بە دەس دی کسە سودمە ندرین و پربایە خترینی روئە و نەخشیکی زۆر گرینگی لە ساغ و سلامەت راگرتنی گیان و لەش و لاردا هەیه (ئینی عەباس) فرمویەتی: ئەم داری زەیتونە کە هەموی بایە خدارە و سودمە تە، تەنانەت خولە میشە کە یشی. قازانجی هەیه یە کەم دارە کە دواي توئی حەزەرەتی نوح روواوە و پیغەمبەر ان لە بەر خوا پارا و نەتەووە تا بەرە کە تی هەبی.

ئەگەر پرسیار بکری مەبەست لەم (مالائە = فی بیوت) چییە؟ کە هە ر بەرە بەیان

Dr.Saleh Ebrahimi

وئیوارانیک یادی خواله ناوئه وانا ده کری: (ته سییحی خودایان تیدا ده کری) یُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ) غدو له سهروه زنی (عَلُو) ه، به واتای: به ره به بیان و سه ره تای روژه له قورثانا له راست (آصال) دانراوه، که چی (غداة) له راست (عَشِي) دایه.

(آصال) جه می اَصْلُ له سه وه زنی: (رُسلُ که نه میش جه می (اصیل) به واتای (عسر) ه به لام بو چی (غدو) تاک و (آصال) به جهم و کو هاتووه ئیمام فه خری رازی خودای لی رازی بی نوسیویه تی: (غدو) باری مه سده ری هه یه و مه سده ره هرگیز جهم نا کریته وه.

مهردانیک که نه بازرگانی کردن نه وانه له یادکردنی خوا و نویژ کردن و زه کات دان ده گیریته وه نه کرین و فروتن (رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ).

نه وانه له روژیک نه ترسن که دل و دهرن و چاوله و روژه دا ده گورین و، وه کو شه پله لیانی دابی و ایان لیدی (يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ).

نه م تاییه تیانه نشان ده دا که نه م مالانه هه ره نه وانه و به فرمانی خودا ساز دراون و یادی خوی مه زنیان تیدا ده کری و قسه و باسی خودا و قورثان و فرمانه کانی ئیسلامی یان تیدا بلا و ده کریته وه وه کو مزگهوت و خانه قا و ماله پیا و چاکان و پیرانی ده ستگیر.

به لی: هه ره شوینیک که به فرمانی خوا سازد رابی و ناوی خودا له ویدا بیری، و هه ره به بیان وه ئیوارانیک مروف گه لیک خودان پروا، که ژیانی ماددی و نه نبوژنی نه وان له یادی، خوا دوره وه نه خا و شهی پاک و خاوین بونی خوا به دل و دهرن و زوان دوپاته بکه نه وه. ئاوه ها خانو به ره و مالانیک ناوه ندی (میشکاتی نوری ئیلاهی و پروا و هیدایهت و رینوینی یه).

له راستیدا نه م جوژه چهن تاییه تییه کیان بو هه یه:

۱- به پیتی فرمانی خوا سازد رابی.

۲- پایه و دیواره کانی به جوژیک و بلیندوپته و بی که له تا لان و بروی چه ته و جهرده و دزبپاریزرین.

۳- ناوهندی یادی خوابن.

۴- مروف گه لیک له و مالانه پاریزگاری بکن، که له بهره به یان و ئیواراندا خهریکی یادی خوابن مال و منالی ئەم جیهانه فریویان نه دا و له یادی خوادوره وه یان نه خائهم مالانه بهم جوړه تایه تیانه سه رچاوه و بناوانی هیدایهت و بروان.

سه رنج راکیشه! لهم ئایه ته داههم (تجارة) و ههم (بیع) هاتووه به لکوله بهرئه مه بی (تجارة) بوکارو بازارگانی کردنی بهرده وام بی به لام (بیع) ته نیا بوچار جاریک کرین و فروتن بی.

ئەشی بزانیخ خوانه یفه رموووه ئەوانه پیاوانیکن بهره ولای (بازرگانی و کرین و فروتن) ناچن به لکو گوتویه تی: (بازرگانی و کرین و فروتن) ئەوانه له یادی خوا و له نوینژ کردن و زه کات دان دور هوه ناخا و له بیر یانه وه نابا. ئەوانه هه میشه له روژی (مه عاد= روژی په سلان) و روژی دادگایی کردن له لایه ن خوداوه ده ترسن.

سه رنج بده رسته ی (بخافون) له بهر ئەوه ی (فعل مضارع) ه له سه ر بهر ده وام بوونی ترسی ئەوانه له روژی مه عاد ده لالهت ده کا خوف و ترسینک که ئەوان بوئه نجام دانی بهر پرسیار بون و ئەرک و ئەسپارده ی خویمان راده کیشی. به واتایی تر یادکردنی خوا بوئه م جوړه که سانه له هه مو شتیک گرینگتر بی.

ههندی له زانایانی قورئان لایان و ایه (نور علی نور) ئیشاره یه بو پیغه مبه ران که یه ک به دوا ی یه کدا هاتون و هه مو له بهره باوا نیکیش بون.

ئیمام فه خری رازی: نوسیویه تی: مه به ست تیشک و گر شه ی نور و که له که ی تیریژ و بلیسه بلیسی نوره که تیشک و تیریژ به سه ر یه ک دا ده ها و نیژی هه وه کو له بابیهت خودان برواوه: (خودان بروا له ناوچار خالدا یه: ۱- ئە گهر له خواوه شتیکی دهس که وی شوکری خواده کا ۲- ئە گهر توشی توشی بی تابشت ده هینی و خورا ده گری ۳- ئە گهر داوه ری بکا داد گهری ئە نوینی ۴- ئە گهر قسه بکا راست ده بیژی ئەم جوړه خودان بروایه له نیو حه شیمه تی نا نا گاداری به ره ی مروف دا وه کو مروف کیکی زیندوه له ناو مردواندا ئەم خودان بروایه له نیوان پینج نورداله بزوتنه وه دایه.

قسه ی نوره کرده وه ی نوره ئە وجیکایه ی بوی ده چی نوره ئە وجیکایه ی

لی دەر و و دەر ده چی نور.

دهش گونجی نوری یه که م ئیشاره بی بو نوری هیدایه تی خودا له ریگای وه حی یه وه، نوری دوه میش مه به ست نوری هیدایه تی خوابی له ریگای نه قله وه یا نوری په که م نوری هیدایه تی ته شریعی بی و نوری دوه م نوری هیدایه تی ته کونی بی که وابی نوریکه له سهر نوری تر، نور و تیشک له سهر نور و تیشکه. **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** و اتا: خواهادی گشت نه و که سانه یه واله ئاسمان و زهوی دان که به نوری خواهه رونه سهر ریگای خوابی هه ندی تر کوتویانه خوا موده بیری ئاسمانگه ل و زهوییه.

(یوقد) به (ی) و ته خفیف (ق) و اتا: روناک ده بی به لام به (تی) و ته شدید (ق) که (توق) بخویند ریته وه و اتا: روناک ده کا دیاره مه سه لی ئیخلاسی موئمین وه کو داریکی سه وزی نه رم وایه وه کو داره هه نار که سه وزه و هیچ کاتی تاوی خوژ لئی نادا موئینیش هه روایه خوئی ده پاریزی و خوئی به چار خه سله ت ده رازینته وه: ۱- بیدریتی شوکر ده کا ۲- نه گهر توشی توشی بی تابشت ده هیئی ۳- نه گهر فه رمان بدا دادگه زی ده کا ۴- نه گهر قسه بکا راست و بی درو قسه ده کا. (فلو لم ئمسه نار نور علی نور) ته به ری له ج ۱۸- لاپه زه ی ۱۰۷ ده لی: که لام و قسه ی پروادار نوره موئمین زانینی نوره هاتنی نوره روینی نوره. ریگاشی هه ر نوره. به و اتایتر مه سه لی هیدایه تی خوا له دل و دهرونی موئیندا وه کو روئیکی سافه که به ر له وه ی ئاگری بگاتی گرده گری، جائه گهر ئاوری بگاتی روناکی له سهر روناکی که له که ده به ستی و هه ر تیشک و تیریز ده هاویزی، هه ر ورشه و گرشه گرشی دی دل و دهرونی موئینیش هه روایه به پیی هیدایه تی خوا نه جو لیته وه به ر له وه ی زانینی بگاتی جائه گهر زانینی بگاتی هیدایه ت له سهر هیدایه تی ده گاتی و له هیدایه تی خوا ته سه ل ده بی.

هه ندی ده بیژن کاتی: «یهدود» به پیغه مبه ر یان و ت: نوری خوا چلون له عاسمانه وه دیته خواری خواهه م میسالی بو نوری خوئی هینایه وه (مِنْ شَجَرَةٍ مَبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَشَرْقِيَّةٍ) هه ندی ده بیژن: نه وه داریکه له ناوه راستی ده شتایه نه سیبه ر و که ره نیسی خوژ هه لاتی لی ده که وی نه نیسی خوژ ئاوا، جاله به ر نه مه روئی نه وه سافترین رونه، وه ها بریقه دار و بیخه وشه که نه گهر ئاگریشی نه گاتی هیمان روناکی و

بريقه ده‌دا.

هه‌نه‌ی ترلایان وایه: ئه‌وه داریکه، که له ناوه‌راستی داریتراڤه که به‌ری هه‌تاو و خوڤی له کاتی خوڤ هه‌لات و خوڤ ئاوادالی بگرن هه‌ندی ده‌لین: ئه‌وه داره‌زه یتونی شامه، که له خوڤ هه‌لاتی ناوه راست دایه: نه له خوڤ هه‌لات و نه له خوڤ ئاوازی زه‌وی دایه. هه‌ندی ده‌لین: ئه‌وه‌داری به هه‌شته و له جنسی داری ئه‌م ئاخه‌نیه. (نورعلی نور) ئیمان و کرده‌وه‌ی مومینه، هه‌ندی ده‌لین: ئاگره له سه‌ر روڤ و اتا: روناکی ئاگره له سه‌ر روناکی روڤ، هه‌نه‌ی ده‌لین: ده‌لیل و به‌یانی قورئانه، به‌رله نازل بون و دوازی هاتنی. هه‌ندیتر ده‌لین قورئان بریکی به‌بری تری روناک ده‌بیته‌وه و ده‌زانری (یکاد زیتها یضی) و اتا نیزیکه مه‌حاسنی چه‌زرتی محمه‌د «د.خ» له‌وه‌ی وه‌حی بو‌بی، بو‌خه‌لک ئاشکرابی هه‌ندی ده‌لین: چه‌زرتی محمه‌دنه بی‌یه وله نه‌سلی نه‌بی‌یه: هه‌ندی ده‌لین: ئه‌وه داره داری ته‌قوا و داری ئیمان که ریشه‌که‌ی نبوه‌ته و شاخ و لق و پوپ و به‌رگه کانشی قورئان و چه‌دیسه و درگاوانه کانشی جبرائیل و میکائیله.

ده‌شی بزاین هه‌ندی له حوکه‌مای جیهانی ئیسلام له‌م ئایه‌ته که لکیان وه‌رکرتوه و پله و پایه‌ی ئه‌قلی ئینسان یان پی‌به‌راورد و بارته‌قا کردوه ئیمه له‌به‌ر دریتز دادری، لیره قسه‌مان لی نه‌کردوه (يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ) و اتا: خوا مومین ته‌وفیق ده‌دا بو‌ئه‌وه‌ی قورئان که نوری خوايه ته‌واوی بخوینیته‌وه و ته‌واوی بکا. هه‌ندی له موفه‌سیران بو‌ئه‌م ته‌مسيله ته‌عبیراتیکی فه‌لسه‌فی یان باس کردوه بروانه: (بیضاوی: ۴۴/۴۰۰) و ده‌لین: نوری مومین دیارده و ئا‌ماژه‌کردنه بو‌ (۵) هیزه ده‌راکه که‌ی ئه‌وه، که مه‌عاش و مه‌عاد پیوه‌ندیان به‌وه ۵ هیزه‌وه هه‌یه و ئه‌وه ۵ هیزه بریتین: له‌حه‌ساسه، که شتی حیسی هه‌ست ده‌کا و هه‌ستی خه‌یالییه، که راگری وینه‌گه‌لی مه‌حسوسات و قوه‌ی ئاقيله‌یه، که مودریکی چه‌قایقی گشتی یه. و قوه‌ی موفه‌کیه‌یه، که مه‌عقولات ته‌ئلیف و ته‌رکیب ده‌کا تا نه‌تیژه‌ی زانستی لی به‌دی دی، یه کیکی تر قودسییه‌یه، که وه‌حی و غه‌یب و ئه‌سراری مه‌له‌کوتی لی ده‌ر ده‌که‌وی، له‌م ۵ هیزه مه‌عقولاتی ئینسانی ته‌رکیب و ته‌ئلیف ده‌بی و زانستی مروّف پیک‌دی قوه‌ی قودسییه‌ی ئیلاهی که له‌پله‌ی دوازی دایه، تایه‌تی پیغه‌مبه‌زان و ئه‌ولیايه - لیره‌وه، که له قورئاندا هاتوه (وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ